

KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER

Bruxelles, den 18.05.2000
KOM(2000) 264 endelig

**MEDDELELSE FRA KOMMISSIONEN
TIL RÅDET, EUROPA-PARLAMENTET OG DET ØKONOMISKE OG SOCIALE
UDVALG**

**Integrering af miljø og bæredygtig udvikling i politikken for økonomisk samarbejde og
udviklingssamarbejde**

Elementer til en generel strategi

Indholdsfortegnelse:

1.	RESUMÉ	4
2.	BAGGRUND	5
3.	POLITISK KOHÆRENS TIL FREMME AF BÆREDYGTIG UDVIKLING	6
4.	MILJØINTEGRATIONENS UDFORDRINGER OG MULIGHEDER	7
4.1.	Bæredygtig økonomisk og social udvikling	7
4.2.	Integration i verdensøkonomien og udvikling af den private sektor	9
4.2.1.	Handel	9
4.2.2.	Udvikling af den private sektor	10
4.2.3.	Internationale investeringer	11
4.3.	Bekæmpelse af fattigdom	11
5.	FORPLIGTELSE I HENHOLD TIL MULTILATERALE MILJØAFTALER OG -PROCESSER	12
6.	INTEGRERING AF MILJØET I PROGRAMMERINGEN OG PROJEKTCYKLEN	13
6.1.	Anvendelse af finansielle midler til miljøprogrammer	13
6.2.	Strategier og programmering på nationalt og regionalt plan.....	15
6.3.	Program- og projektcyklen	16
7.	FREMME OG EVALUERING AF INTEGRATIONSPROCESSEN	18
7.1.	Menneskelige ressourcer	18
7.2.	Intern kapacitetsopbygning, uddannelse og deling af viden	19
7.3.	Evaluering af miljøintegrationens resultater	20
8.	KONKLUSIONER	21

AKRONYMER	22
BILAG I: RETSAKTER OM INTEGRERING AF MILJØ OG BÆREDYGTIG UDVIKLING I EF'S ØKONOMISKE SAMARBEJDE OG UDVIKLINGSSAMARBEJDE	24
BILAG II: INTEGRERING AF MILJØET I UDVALGTE EF-DOKUMENTER OM ØKONOMISK SAMARBEJDE OG UDVIKLINGSSAMARBEJDE SIDEN 1992	26
BILAG III: FÆLLESSKABETS DELTAGELSE I MULTILATERALE MILJØAFTALER (MMA) OG -PROCESSER	30
BILAG IV: REGIONAL FORDELING AF MIDLER TIL FORSKELLIGE MILJØTEMAER OG EF'S, EIB'S OG EBRD'S VIGTIGSTE FINANSIERINGSINSTRUMENTER FOR TREDJELANDE...	36
BILAG V: OECD'S UDVIKLINGSKOMITÉS "ARBEJDS"-NØGLEINDIKATORER	40
BILAG VI: INTERNE RESULTATINDIKATORER	44

1. RESUMÉ

I overensstemmelse med de tilsagn, som Det Europæiske Råd afgav på mødet i juni 1998 i Cardiff, skitseres der i dette dokument elementer til en strategi, der har til formål at sikre, at miljøet bliver et nøgleelement i Den Europæiske Unions bistand til udviklingslandene.

Udviklingslandene har selv hovedansvaret for identifikationen af miljøspørgsmålene og reaktionen derpå og for integreringen af miljøhensynet i deres politikker. EU's programmer for økonomisk samarbejde og udviklingssamarbejde bør støtte udviklingslandenes bestræbelser for at beskytte deres eget miljø og det fælles globale miljø.

For at føre dette mål ud i livet skal der lægges særlig stor vægt på at styrke landenes institutionelle og administrative forudsætninger for at forvalte miljøet effektivt. De skal være i stand til at fastlægge og gennemføre de nødvendige forskrifter og overvåge håndhævelsen deraf. Det er vigtigt, at udviklingen i såvel den offentlige som den private sektor finder sted under skyldig hensyntagen til miljøet.

Alle EF's politikker skal være sammenhængende i henseende til de forskellige tredjelande, og EF-politikkernes virkninger - herunder miljøvirkningerne - i udviklingslandene bør analyseres.

I forbindelse med EU's bestræbelser for at bistå udviklingslandene med at blive integreret i verdensøkonomien bør der også tages hensyn til ønsket om miljømæssig bæredygtighed, navnlig i sammenhæng med Verdenshandelsorganisationens (WTO) kommende runde.

Mere generelt er EU og udviklingslandene parter i et stort antal internationale miljøaftaler og -processer. EF bør støtte udviklingslandenes bestræbelser for at deltage fuldt ud i relevante forhandlinger og udvikle egnede politikker og foranstaltninger, der sætter dem i stand til at gennemføre de aftaler, som de indgår. Kommissionen lægger for sin del særlig stor vægt på FN's store miljøkonventioner om klimaændringer, biologisk mangfoldighed og ørkendannelse og på den rolle, som udviklingslandene kan spille i forbindelse med disse globale miljøspørgsmål.

EF's bevillinger til specifikke miljøformål er forholdsvis beskedne sammenholdt med EF's samlede bistand. Den vigtigste opgave er at gøre miljøet til et gennemgående tema ("mainstream"). Integreringen af miljøhensynet i brugen af EF's samlede bistand og i programmeringen og projektcyklen skal derfor videreføres og udbygges. De reviderede retningslinjer for integrering af miljøaspekter er særdeles vigtige. Det vil være nødvendigt, at Kommissionens tjenestegrene gør vurderingen af projekter og programmer til en fast tilbagevendende arbejdsopgave. Den mere langsigtede målsætning er imidlertid at gøre det muligt for partnerlandene at leve op til deres ansvar for miljøbeskyttelsen.

Det er nødvendigt løbende at vurdere EF-bistandens miljøvirkninger ved hjælp af indbyggede indikatorer og tilbagevendende evalueringer.

2. BAGGRUND

Udviklingen er bæredygtig, når den er økonomisk effektiv, politisk demokratisk og pluralistisk, socialt retfærdig og miljømæssigt sund.

Integreringen af miljøbeskyttelseskrav i Fællesskabets politikker er en grundlæggende forpligtelse i henhold til Amsterdam-traktaten. Desuden nævnes fremme af en bæredygtig udvikling som et centralt mål for EF's udviklingssamarbejde¹. Dette kommer til udtryk i Lomé-konventionen og forordningerne om samarbejde med forskellige grupper udviklingslande (der henvises til bilag I). På internationalt plan er der desuden i en strategi, "Shaping the 21st Century", som er udarbejdet af OECD's udviklingskomité (DAC), opnået enighed om at arbejde hen imod, at den negative trend på miljøområdet vender i år 2015.

På EU-plan blev der på Det Europæiske Råds møde i juni 1998 i Cardiff afgivet faste tilsagn om integrering af miljø og bæredygtig udvikling i EF's politikker, ligesom alle relevante sammensætninger af Rådet blev opfordret til at opstille egne integrationsstrategier. I december 1998 opfordrede Det Europæiske Råd på mødet i Wien Rådet (både udviklingsministrene og andre fagministre) til at videreudbygge dette arbejde.

Som led i forberedelserne til Rådets (udviklingsministrene) seneste møde i maj 1999 udarbejdede Kommissionen et dokument, "Fremskridtet med integreringen af bæredygtig udvikling i EF's udviklingssamarbejde og økonomiske samarbejde med særlig reference til miljøet". På grundlag af en tidligere evaluering² blev der i dokumentet fastlagt en række områder, hvor der kunne finde yderligere forbedringer sted. Det dannede grundlag for konklusioner, hvori Rådet opfordrer Kommissionen til "*i samråd med medlemsstaterne at udarbejde elementer til en generel strategi, herunder en tidsplan for yderligere foranstaltninger, en analyse af ressourcerne og et sæt indikatorer, til Rådets (udviklingsministrene) samling i november 1999*".

Udviklingslandene har hovedansvaret for identifikationen af miljøspørgsmål, der er af relevans for dem, og reaktionen derpå og for integreringen af miljøhensynet i deres politikker. Alle lande forpligtede sig på FN's Generalforsamlings seneste særlige samling i 1997 ("Rio plus 5") til senest i 2002 at udarbejde nationale strategier til sikring af bæredygtig udvikling. EF's økonomiske samarbejde og udviklingssamarbejde bør støtte udviklingslandenes bestræbelser for at beskytte deres eget miljø og det fælles globale miljø. EF må som led i sit samarbejde med partnerlandene føre en forstærket dialog om miljøspørgsmål.

---

¹ Artikel 177 i traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab.

² Ressourcestyring på miljøområdet (ERM). Vurdering af EF-programmernes miljøresultater i udviklingslandene, Bruxelles, 1997.

3. POLITISK KOHÆRENS TIL FREMME AF BÆREDYGTIG UDVIKLING³

Med henblik på systematisk at fremme en bæredygtig udvikling bør der sikres kohærens mellem på den ene side den økonomiske politik og udviklingssamarbejdspolitikken og på den anden side en række andre EU- og fællesskabspolitikker. Det gælder især handels-, industri-, landbrugs- og fiskeripolitikken samt andre politikker såsom den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik, migrationspolitikken, den økonomiske og monetære politik, forbrugerpolitikken, politikken for forskning og teknologiudvikling og miljøpolitikken. Miljøspørgsmålene er også af relevans for konceptet "sammenkobling af nødhjælp, rehabilitering og udvikling", hvis politiske implikationer i øjeblikket analyseres af Kommissionens tjenestegrene.

Hidtil har analyserne af EU- og EF-politikkens kohærens og betydning for udviklingslandene ikke været systematiske. Det vil være nødvendigt, at Rådet og Europa-Parlamentet viderefører deres drøftelse af spørgsmålet og udstikker retningslinjer for, hvorledes det skal gribes an. Det bør også overvejes at drøfte dette spørgsmål i Rådets forskellige sammensætninger.

Politikkernes miljøvirkninger varierer stærkt fra udviklingsland til udviklingsland og er derfor vanskelige at anslå. Der er foretaget undersøgelser af handelspolitikken miljøvirkninger i visse udviklingslande⁴. Selv om resultaterne af sådanne undersøgelser ofte er blandede, er de yderst vigtige som grundlag for et mere velunderbygget valg af politikernes udformning og gennemførelse, og de udgør et vigtigt grundlag for fastlæggelsen af lande- og regionsprogrammer og -projekter, der skal modvirke negative miljøvirkninger. Disse undersøgelser bør derfor videreføres, bl.a. for at fastlægge miljøspørgsmålenes økonomiske konsekvenser.

Det kræves i EF-traktaten, at Fællesskabet i de politikker, som vil kunne berøre udviklingslandene, tager hensyn til målene for udviklingssamarbejdet⁵. Der bør derfor systematisk tages sådanne hensyn ved behandlingen af de forslag, som Kommissionen forelægger Rådet og Europa-Parlamentet, navnlig på de ovenfor nævnte "policy"-områder. Kommissionens nye struktur vil efter alt at dømme skabe større mulighed for at forbedre den politiske kohærens i forbindelse med EF's økonomiske samarbejde og udviklingssamarbejde.

Udviklingslandene bør have større mulighed for at give udtryk for deres mening om kohærensen i EF's politikker. Eksempelvis indeholder Lomé-konventionen en bestemmelse om, at AVS-staterne i god tid skal underrettes om fællesskabsforanstaltninger, som kan have betydning for deres interesser, og at AVS-

---

³ Dette afsnit stammer fra Kommissionens "non-paper" om politisk kohærens, der blev forelagt Rådet (udviklingsministrene) i maj 1999. I Rådets resolution fra juni 1997 opfordres Kommissionen til med jævne mellemrum at aflægge rapport om de gjorte fremskridt i retning af forbedret kohærens, herunder eventuelle særlige proceduremæssige arrangementer.

⁴ "De miljømæssige og socioøkonomiske virkninger af sukkerrørs- og bananproduktionen i Colombia", 1996, "EU's handelspolitik, Lomé-konventionen, gartnerisektoren og miljøet i Kenya", 1996, "Mål for udviklingssamarbejdet og protokollen om oksekød: Økonomisk analyse af situationen i Botswana", 1996, Brewster, Dwarika, Pemberton, "EF's handelspolitik, Lomé-konventionen og miljøet i den tredje verden, en undersøgelse af de økonomiske og miljømæssige sammenhænge via handelen i Windwardøerne, Trinidad og Tobago", 1997.

⁵ Artikel 178 i traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab.

staterne om fornødent kan anmode om sådanne oplysninger⁶. Det bør overvejes, om det er muligt at benytte denne procedure hyppigere og at indsætte samme type procedurer i aftaler med andre grupper udviklingslande. Desuden bør der benyttes forskellige fora til at drøfte politisk kohærens med de vigtigste samfundsgrupper i udviklingslandene.

En vigtig mulighed for at forbedre EU's overordnede politiske kohærens på områderne miljø og bæredygtig udvikling er den igangværende proces i Rådets forskellige sammensætninger med forberedelse af strategier for miljøintegration. I henhold til EF-traktaten skal det som led i den samlede integrationsproces vurderes, hvilke virkninger disse strategier kan tænkes at få for udviklingslandene, f.eks. i tilknytning til Helsingfors-topmødet og navnlig ved gennemførelsen af de forskellige sektorstrategier.

4. MILJØINTEGRATIONENS UDFORDRINGER OG MULIGHEDER

Amsterdam-traktatens tre vigtigste udviklingsmål udgør et tilsvarende antal udfordringer for integreringen af miljøet i det økonomiske samarbejde og udviklingssamarbejdet.

4.1. Bæredygtig økonomisk og social udvikling

En bæredygtig økonomisk udvikling på lang sigt kan gøres forenelig med den miljømæssige bæredygtighed. For at sikre dette er det nødvendigt systematisk at tage hensyn til den miljømæssige bæredygtighed ved fastlæggelsen af den økonomiske politik og samfundspolitikken som helhed. For at opnå langfristet økonomisk udvikling har mange lande truffet drastiske foranstaltninger i form af strukturtilpasning. Disse strukturtilpasnings- og sektorpolitikker kan både have positive og negative miljøvirkninger som følge af ændringer i de relative priser efterfulgt af substitutionseffekter og produktionsændringer og som følge af ændringer i lovgivningsrammen og den institutionelle ramme. Hvorvidt strukturtilpasningens miljøvirkninger er positive eller negative, afhænger ofte af økonomiens udseende før tilpasningsprogrammets gennemførelse og af de afdæmpende foranstaltningers omfang.

Som potentielle negative miljøvirkninger af strukturtilpasningen kan nævnes følgende:

- Et større forbrug af vedvarende og ikke-vedvarende ressourcer som følge af forstærket økonomisk aktivitet, der kan ledsages af voksende forurening, mere affald og ikke-bæredygtig forvaltning af naturressourcerne.
- Forstærket udnyttelse af naturressourcer som følge af liberalisering, hvilket kan indebære en risiko for forringelse af miljøet⁷.

---

⁶ Artikel 12 i Lomé IV-konventionen.

⁷ Mange afrikanske lande har tilladt øget skovhugst i områder med tropisk regnskov for at forøge deres eksportindtægter. Dereguleringen i minesektoren har ført til forstærket mindre minedrift, f.eks. i Burkina Faso, Tanzania og Zimbabwe, med skadelig indvirkning på miljøet (kviksvovforurening, erosion af flodbredder, sundhedsfare som følge af utilstrækkelige sikkerhedsforanstaltninger på arbejdspladsen).

- Budgetnedskæringer, der øver indflydelse på den institutionelle ramme og ofte nedsætter i forvejen begrænsede bevillinger til miljøovervågning, håndhævelse af lovgivningen og fremme af miljøbevidsthed og -uddannelse i offentligheden.

Der er til stadighed behov for at integrere miljøhensynet i strukturtilpasningspolitikken med henblik på at opnå bæredygtig økonomisk vækst uden forringelse af miljøet. De mest sandsynlige risici og muligheder i forbindelse med miljøet skal vurderes omhyggeligt som led i de forberedende undersøgelser. En sådan vurdering kan også vise nødvendige ændringer i den overordnede approach med det formål at gøre miljøpolitikken mere effektiv set i forhold til de anvendte midler. Desuden er revisioner af de offentlige udgifter og reformer i den offentlige sektor vigtige redskaber, når det drejer sig om at udbygge den offentlige sektors miljøregulerende funktioner. Forsøgsaktiviteterne vil omfatte sådanne undersøgelser som forberedelse til strukturtilpasningsprogrammer.

Medens andre EF-udviklingssamarbejdspolitikker også er særdeles relevante for den bæredygtige udvikling i udviklingslandene, varierer det meget, i hvilken udstrækning miljøhensynet kan integreres. Nogle politikker har allerede en fuldt integreret approach for bæredygtig udvikling, og der tages som led i de fleste politikker hensyn til den betydning, som miljøhensynet har for planlægningen og gennemførelsen af aktiviteter (bilag II). På nogle "policy"-områder er der udarbejdet sektorretningslinjer, ligesom der er foretaget strategiske undersøgelser af miljø og bæredygtig udvikling som grundlag for "policy"-gennemførelsen.

I mange tilfælde kunne miljøhensynet imidlertid have været analyseret mere systematisk og i højere grad have givet sig udslag i politiske henstillinger, navnlig inden for politikker med indirekte forbindelser til miljøet. En mere pålidelig analyse ville gøre det muligt at fremsætte forslag, der kunne sikre forbedret integrering af miljødimensionen, og påpege mangler ved "policy"-rammen. I dette øjemed vil der i den omfattende evaluering af de miljømæssige resultater af EF's samarbejdsprogrammer, der skal indledes i år 2000, blive foretaget en tilbundsående "policy"-analyse. Desuden bør der inden for Fællesskabet indledes mere dybtgående drøftelser af miljøets integrering i samarbejdspolitikkerne i enkeltsektorer under hensyn til EU-medlemsstaternes erfaringer. Hovedvægten vil blive lagt på reformprogrammer for enkeltsektorer, der åbner betydelig mulighed for at styrke integreringen af miljøspørgsmål i partnerlandenes forskellige økonomiske og sociale sektorer.

Virkningerne af og omkostningerne ved forringelsen af miljøet skal i mange tilfælde bæres af de fremtidige generationer eller af ringe stillede samfundsgrupper. Regeringerne har et særligt ansvar, når det drejer sig om at sikre bæredygtig forvaltning af miljøet og retfærdig allokering af miljøbeskyttelsestiltagens "benefits" og "costs". På lang sigt bestemmes nettoresultatet af udviklingslandenes egen indsats, de private investeringer og en mere effektiv prisfastsættelse og omkostningsdækning med hovedvægten lagt på princippet "forureneren betaler".

Udviklingssamarbejdet bør omfatte støtte til langsigtede foranstaltninger, som:

- (1) fremmer kompetencen og miljøstyringskapaciteten hos både den offentlige og den private sektor i udviklingslandene

- (2) fremmer såvel lovgivningsmæssige som markedsbaserede approcher for styring af naturressourcer og miljøbeskyttelse såsom beskatning, frivillige aftaler og afvikling af skadelige subsidier
- (3) fremmer miljøbevidstheden og -uddannelsen og udvikler net for EU-lande og udviklingslande inden for miljøforskning, miljøteknologiudvikling og andre fælles forskningsaktiviteter.

4.2. Integration i verdensøkonomien⁸ og udvikling af den private sektor

Udviklingslandene kan integreres i verdensøkonomien via samhandel og regional økonomisk integration, som fremmes ved udvikling af den private sektor og indenlandske og udenlandske investeringer. Handel og miljø skal i den sammenhæng spille en gensidigt forstærkende rolle.

EF kan yde et bidrag ved at søge at skabe loyale betingelser for produktion og konkurrence på de globaliserede markeder og at afbalancere handel og miljørisici. Fællesskabet har bekræftet, at der som led i forhandlingerne på dette område fuldt ud skal tages hensyn til udviklingslandenes behov og målet om bæredygtig udvikling.

4.2.1. Handel

Fællesskabet søger at indarbejde en handels- og miljøkomponent i Verdenshandelsorganisationens (WTO) næste runde⁹ med det formål at sikre større klarhed over:

- (1) de retlige forbindelser mellem WTO's regler og de handelsforanstaltninger, der træffes i henhold til multilaterale miljøaftaler (MMA). Der bør tilstræbes konsensus om en tilpasning af disse foranstaltninger til WTO-reglerne og om de typer multilaterale aftaler, der udgør multilaterale miljøaftaler
- (2) forbindelserne mellem WTO's regler og kravene til ikke-produktrelaterede processer og produktionsmetoder og navnlig økomærkningsordningers forenelighed med WTO
- (3) forbindelserne mellem multilaterale handelsregler og de centrale miljøprincipper, herunder forsigtighedsprincippet. Det er nødvendigt at bevare WTO-medlemmernes ret til at træffe forsigtighedsforholdsregler for at beskytte sundheden, sikkerheden og miljøet, samtidig med at uberettigede eller urimeligt omfattende restriktioner undgås.

Der bør under runden skabes klar enighed om, at der inden for WTO-reglerne med de fornødne sikkerhedsklausuler er store muligheder for at benytte markedsbaserede, ikke-diskriminerende og ikke-protektionistiske instrumenter til at føre miljømæssige mål ud i livet og gøre det muligt for forbrugerne at træffe velunderbyggede valg. I forbindelse med virkeliggørelsen af disse mål bør der tages de fornødne hensyn til de

---

⁸ I henhold til artikel 177 i EF-traktaten skal EF's politik for udviklingssamarbejde fremme "en harmonisk og gradvis integration af udviklingslandene i verdensøkonomien".

⁹ Fællesskabets mål for den kommende WTO-runde er behandlet i Kommissionens meddelelse fra juli 1999 om den nye runde, "EU-tilgangen til millenniumrunden", som også indeholder en mere indgående drøftelse af udviklingslandenes overordnede rolle og behov. Lignende spørgsmål er omhandlet i Kommissionens meddelelse KOM(96) 54 endelig udg. om handel og miljø.

europæiske handelsinteresser og den europæiske miljølovgivning og til udviklingslandenes legitime interesser. Som forberedelse til forhandlingerne har EF påbegyndt en miljø- og bæredygtighedsanalyse af runden, og andre WTO-medlemmer har til hensigt at foretage tilsvarende undersøgelser.

Et andet handels- og miljøanliggende af betydning for mange udviklingslande er handelsrelaterede intellektuelle ejendomsrettigheder (TRIPs). Det vil være nødvendigt at se på forbindelserne mellem WTO's aftale om TRIPs og de bestemmelser i FN's konvention om biologisk mangfoldighed, som har tilknytning til intellektuelle ejendomsrettigheder. Kommissionen vil i den handlingsplan for biologisk mangfoldighed, der i øjeblikket er under udarbejdelse (der henvises til afsnit 5), bidrage til at forøge udviklingslandenes muligheder for at fastlægge og udnytte deres legitime rettigheder i henseende til bestemmelserne i konventionen om biologisk mangfoldighed.

De handelsrelaterede mål for EF's samarbejdspolitikker søges virkeliggjort ved hjælp af formelle handelsarrangementer med samarbejdspartnere som i Lomé-konventionen og ved hjælp af handelsfremmeordninger. Et konkret eksempel på, hvorledes miljøet kan optages i handelsarrangementer, er protokol 10 til Lomé IV-konventionen. Den er den første formelle internationale aftale, som anerkender behovet for skovcertificeringssystemer for handel med tropisk træ baseret på internationalt harmoniserede kriterier og indikatorer.

Desuden åbner det generelle toldpræferencesystem (GSP) mulighed for at indrømme lande, der respekterer visse minimale sociale og miljømæssige standarder, yderligere præferentiell behandling. Det bør fastlægges, hvorledes dette arrangement, der er fuldt foreneligt med WTO-reglerne, kan benyttes hyppigere¹⁰. Negative virkninger for handelspartnernes relative præferencer i henhold til GSP-ordningen, Lomé og andre regionale arrangementer bør undgås. Dette er et af de elementer, der skal tages i betragtning under forhandlingerne med henblik på at undgå en uacceptabel formindskelse af præferencemargenerne for udviklingslandenes nøglesektorer. Én virkning af forhandlingsresultaterne kan være, at det bliver nødvendigt at forhøje de nuværende GSP-præferencer, også dem, der omfatter miljømæssige og sociale incitamenter.

Der skal i forbindelse med alle toldmæssige initiativer under den forestående WTO-runde tages hensyn til de mindst udviklede landes særlige problemer. Fællesskabet har foreslået, at alle industrilande umiddelbart forpligter sig til senest ved rundens afslutning at sikre toldfri adgang for stort set alle produkter fra mindst udviklede lande.

4.2.2. *Udvikling af den private sektor*

Den private sektors udviklingsbehov forstærkes af den tiltagende globalisering og det dermed forbundne behov for, at udviklingslandene forbedrer deres konkurrenceevne. Dette kræver en stabil makroøkonomisk ramme og en velfungerende politisk og institutionel ramme, bl.a. til sikring af miljøbeskyttelse og bæredygtig anvendelse af naturressourcer.

---

¹⁰ EF-forordning nr. 3281/94 og 1256/96 og Kommissionens meddelelse KOM(97)534, "Særlige ansøgende ordninger vedrørende arbejdstageres rettigheder og beskyttelse af miljøet", oktober 1997.

På denne baggrund er støtte til udvikling af den private sektor et område, der er af central betydning for EU's udviklingsamarbejds politik. Der bør lægges særlig stor vægt på, at de private erhvervsvirksomheder integrerer miljøhensynet i deres aktiviteter. Der kan bl.a. blive tale om fremme af miljøstyringssystemer, miljørevision og -rapportering og tilslutning til internationalt aftalte adfærdskodekser. Desuden kan en privatisering af miljøtjenester som f.eks. affaldsforvaltning, kloakering og behandling af spildevand forbedre de økonomiske resultater og gøre miljøpolitikken mere effektiv.

4.2.3. *Internationale investeringer*

De internationalt aktive virksomheder har erfaringer med at indføre og anvende miljøstyringssystemer og mindre forurenende produktionsmetoder og -teknologier. EF's industrielle og økonomiske samarbejds politikker bør tage sigte på at fremme de internationale virksomheders rolle på dette område og at udbrede god praksis.

Med hensyn til internationale investeringer har udviklingslandene traditionelt overvejende været værtslande. Investeringsstrømmene mellem udviklingslande indbyrdes har også været voksende, men er stadig forholdsvis beskedne og ujævnt fordelt. Det er nødvendigt at fastlægge en multilateral ramme, som regulerer de internationale investeringer og indeholder bestemmelser om adgang til investeringsmuligheder og ikke-forskelsbehandling samt beskyttelse af investeringer. For at kunne fremme en bæredygtig udvikling bør denne regulerende ramme sikre, at værtslandene stadig har mulighed for på en åben og ikke-diskriminerende måde at regulere investorerne (uanset om disse er udenlandske eller indenlandske) aktivitet på deres respektive territorier og fremme et stabilt erhvervsklima. Dette aspekt er særlig vigtigt for udviklingslandene. I den forbindelse er det muligvis ikke længere tilstrækkeligt med traditionelle bestemmelser om særlig og differentieret behandling af udviklingslandene (f.eks. undtagelser og fritagelser eller længere overgangsperioder). Det vil snarere være nødvendigt at indarbejde hensynet til miljøet og den bæredygtige udvikling i selve forskrifterne, således at alle lande kan indføre og anvende dem.

4.3. **Bekæmpelse af fattigdom¹¹**

For at udforske det stærkt komplekse forhold mellem fattigdom og miljø mere systematisk deltager Kommissionen aktivt sammen med andre donorer i to omfattende initiativer.

I 1998 tog UNDP og Kommissionen et initiativ vedrørende fattigdom og miljø. Til støtte for dette initiativ blev der foretaget en revision af sektorundersøgelser, hvori det blev konkluderet, at der findes mange lovende "policy approaches", som fremmer fattigdomsbekæmpelse ved forbedring af miljøet eller vice versa¹². Revisionen bidrog også til at sikre bedre forståelse for politikker, som kan munde ud i utilsigtede konflikter mellem fattigdomsbekæmpelse og miljøforbedring. Konklusionerne i denne systematiske undersøgelse blev i september 1999 drøftet på et ministerforum,

---

¹¹ I artikel 177 i traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab er bekæmpelse af fattigdom fremhævet som et af de tre vigtigste mål for EF's udviklingsamarbejde.

¹² Sektorundersøgelser vedrørende makroøkonomisk politik og handel, landbrug, skovbrug, vand, byudvikling og energi med særlig vægt på forbindelserne mellem fattigdom og miljø i disse sektorer. Mere detaljerede oplysninger kan indhentes på følgende netside: <http://www.undp.org/seed/pei>.

hvor Kommissionen og UNDP sammen varetog formandskabet. Dette forum vil videreføre drøftelserne og udvekslingen af erfaringer med henblik på at indarbejde resultaterne i det igangværende samarbejdsprogram, årsmøderne i FN's kommission for bæredygtig udvikling og begivenheder i tilknytning til de vigtigste FN-konferencer.

Kommissionen er aktivt medlem af OECD's udviklingskomité (DAC) Poverty Network og er medformand for arbejdsgruppen for politisk kohærens. Denne arbejdsgruppe koncentrerer sig om sammenhængen mellem på den ene side fødevarerikkerheds-, handels- og gældspolitik og på den anden side udviklingssamarbejde, og der er udtrykt håb om, at den også vil beskæftige sig med miljøpolitik med udgangspunkt i den tidligere undersøgelse.

Desuden er en handlingsplan til sikring af kapacitetsopbygning med henblik på fattigdomsbekæmpelse under forberedelse i Europa-Kommissionen som led i "efter Lomé"-forhandlingsprocessen. Sigtet bør være at sikre systematisk anerkendelse af forbindelserne mellem fattigdom og miljø som led i den politiske dialog med partnerlandene og at indarbejde en positiv sammenbinding af disse to områder i samarbejdsprogrammer og -projekter.

5. FORPLIGTELSE I HENHOLD TIL MULTILATERALE MILJØAFTALER OG -PROCESSER

Det Europæiske Fællesskab er part i 37 miljøaftaler inkl. protokoller og ændringer og har undertegnet yderligere 15. De mest relevante aftaler og protokoller er opregnet i bilag III. Desuden er der indgået andre typer aftaler med betydelig indvirkning på naturressourcer og miljø såsom aftalerne om oprettelse af regionale fiskeriorganisationer og FN's havretskonvention, ligesom der er forhandlinger i gang om nye miljøaftaler.

Udviklingslandene er parter i en bred vifte af miljøaftaler og -processer. EF bør anspore til deltagelse i sådanne aftaler og processer og gennemførelse deraf som led i den politiske dialog og programmeringen med partnerlandene. De vigtigste foranstaltninger omfatter en fastlæggelse af den landespecifikke prioritering og hensyntagen dertil inden for rammerne af nationale strategier til sikring af bæredygtig udvikling. Andre aktiviteter bør tage sigte på kapacitetsopbygning med henblik på planlægning og gennemførelse af politikker og foranstaltninger, uddannelse, overvågning og rapportering af udviklingen samt samarbejde om forskning og teknologisk udvikling. Fællesskabet skal derfor fastlægge mulighederne for at

- udbygge udviklingslandenes kapacitet, når det drejer sig om forhandlinger om nye miljøaftaler
- deltage fuldt ud i internationale fora såsom De Forenede Nationers Miljøprogram og De Forenede Nationers kommission for bæredygtig udvikling
- og forberede forhandlingspositionerne i ligesindede grupper som f.eks. Alliancen af Små Østater.

Kommissionen lægger betydelig vægt på, at der ydes støtte til udviklingslandenes indsats for at tage globale miljøspørgsmål op og gennemføre FN's vigtigste

miljøkonventioner på områderne klima, biologisk mangfoldighed og ørkendannelse. Kravene i disse konventioner er også indarbejdet i alle dele af EF's økonomiske politik og udviklingspolitik og i en række andre sektorpolitikker og -programmer ved udarbejdelse af strategidokumenter, navnlig:

- Kommissionens arbejdsdokument "EF's økonomiske samarbejde og udviklingssamarbejde: reaktion på klimaændringernes nye udfordringer" og Rådets kommende konklusioner i dette spørgsmål¹³.
- En handlingsplan for biologisk mangfoldighed i forbindelse med EF's udviklingssamarbejde, der er udarbejdet som led i EF's overordnede handlingsplan for biologisk mangfoldighed (baseret på EF's strategi for biologisk mangfoldighed, der blev iværksat i 1998).
- Kommissionens tjenestegrenes arbejdsdokument om "Det Europæiske Fællesskabs politikker, programmer, finansielle instrumenter og projekter til bekæmpelse af ørkendannelsen i udviklingslandene og EU's medlemsstater", der er under revision med henblik på fjerde konference for parterne i FN's konvention om bekæmpelse af ørkendannelse, der skal holdes i 2000.

Selv om disse globale anliggender og konventioner er af central betydning, indgår de i en bredere vifte af miljøspørgsmål og -aftaler, der både kræver opmærksomhed i Fællesskabet og blandt partnerlandene og ressourcer fra de involverede parter. Desuden kan der opstå nye forpligtelser, f.eks. bindende tilsagn fra de udviklingslande, der er parter i Montreal-protokollen. Endelig forhandles der til stadighed om og indgås nye multilaterale miljøaftaler såsom aftalerne om kemisk forvaltning, og der vil muligvis blive ført forhandlinger om et globalt instrument for skove.

EU går ind for, at miljøintegrationen gøres så omfattende som muligt, og bør derfor udnytte sin vægt fuldt ud i forbindelse med alle aspekter ved de internationale forhandlinger om miljøanliggender. Eksempelvis skal mulighederne for at forbedre koordinationen af EU's mål med virksomheden i de forskellige internationale fonde, herunder de fonde, der skal anvendes til gennemførelsen af de multilaterale miljøaftaler, udnyttes fuldt ud.

6. INTEGRERING AF MILJØET I PROGRAMMERINGEN OG PROJEKTCYKLEN

6.1. Anvendelse af finansielle midler til miljøprogrammer

I perioden 1990-1995 udgjorde de midler, der i AVS- og ALA-MED-staterne blev afsat og betalt til miljøprojekter og andre projekters miljøkomponenter, tilsammen 8,5% (1 339 mio. EUR) af de samlede afsatte midler¹⁴. Der var overordentlig stor forskel på, hvor stor en andel af midlerne der blev afsat til miljøprojekter i de forskellige regioner. Medens der i Asien og Latinamerika blev afsat 15% af midlerne

---

¹³ Desuden blev klimaændringer på Wien-topmødet fastlagt som højt prioriteret mål for den overordnede integrationsproces på miljøområdet.

¹⁴ Denne opgørelse omfattede kun de budgetposter og midler, der blev forvaltet af GD IB og GD VIII, og der er derfor ikke taget hensyn til miljørelaterede finansieringer i andre GD'er såsom GD XI (miljø) og GD XII (forskning).

fra de finansielle og faglige budgetposter (hvorved målet på 10% i ALA-forordningen blev overholdt), blev kun 5% af MED-budgetmidlerne¹⁵ og 3% af 7. EUF anvendt til miljøprojekter. Der er en fornyet undersøgelse i gang af EF's finansielle bidrag til miljøet i AVS- og ALA-MED-staterne i 1996-1999.

Under Tacis-programmet blev der i 1995-1997 afsat 347 mio. EUR til nuklear sikkerhed og miljø, og deraf tegnede miljøet sig for ca. 67 mio. EUR. Der er også i henhold til OBNOVA-forordningen indledt miljøprogrammer for republikkerne i det tidligere Jugoslavien.

De højest prioriterede finansieringstemaer på miljøområdet er angivet i Lomé-konventionen, Barcelona-erklæringen, den kort- og mellemfristede handlingsplan for prioriteringen på miljøområdet (SMAP), Kommissionens meddelelse om "europæisk-asiatisk samarbejdsstrategi på miljøområdet"¹⁶ og de relevante forordninger. For AVS-ALA-MED blev der i 1990-1995 afsat flest midler til miljøtemaerne jordressourcer, tropiske skove, bymiljø, institutionel udbygning, biologisk mangfoldighed, havressourcer og teknologioverførsel. Desuden er de forskningsforanstaltninger, der træffes i globale miljøanliggender i henhold til femte rammeprogram for forskning og teknologisk udvikling (f.eks. hovedforanstaltningen "globale ændringer og biologisk mangfoldighed") og mere specifikt programmet "bekræftelse af EF-forskningens internationale rolle", af relevans.

EF-midlerne til specifikke miljøformål er stadig beskedne sammenholdt med den samlede EF-bistand (der henvises til bilag IV). De miljømidler, der afsættes til regioner, lande eller temaer, afspejler imidlertid ikke nødvendigvis problemernes omfang. Som andre faktorer kan nævnes begrænset politisk engagement og beskeden forvaltnings- og styringsmæssig kapacitet i værtslandene, der fører til forholdsvis lav efterspørgsel efter miljøprojekter. EF skal i dialogen med partnerlandene tillægge miljøspørgsmålene større vægt på den politiske dagsorden, da udviklingslandene ikke kun spiller den centrale rolle, når det drejer sig om at løse miljøproblemer, men også når det drejer sig om at afsætte midler i overensstemmelse med deres egen prioritering.

"Cost/effectiveness" er et vigtigt element, når det drejer sig om at afsætte midler til miljøprogrammer. Der bør ligeledes medtages miljømæssige "cost"- og "benefit"-elementer i vurderingen af aktiviteter, som først og fremmest vedrører andre aspekter ved den bæredygtige udvikling. Kommissionen ønsker at opnå maksimal udnyttelse af de disponible ressourcer ved at vurdere "cost/effectiveness" på såvel program- som projektplan. Størstedelen af miljømidlerne vil fortsat blive tilvejebragt af de store geografiske finansieringsinstrumenter som led i generelle samarbejdsaktiviteter. Det er derfor vigtigt, at miljøhensynene fortsat integreres i alle EF's bistandsinstrumenter, og at miljøvirkningerne vurderes.

En strategisk vigtig budgetpost er "miljø i udviklingslande", der er et specifikt instrument til gennemførelse af forsøgsaktiviteter og strategiske undersøgelser. Den kan benyttes til fleksibel imødegåelse af nye miljøproblemer. Indsatsen for at skabe ny kapacitet til behandling af miljøanliggender og integrere miljø og bæredygtig

---

¹⁵ Fra finansprotokollerne og MEDA-programmet. Der er ydet betydelig yderligere bistand til miljøprojekter og -programmer i Middelhavsområdet via Det Faglige Miljøbistandsprogram for Middelhavsområdet og lån og rentegodtgørelser fra Den Europæiske Investeringsbank (EIB).

¹⁶ Kommissionens meddelelse KOM(97)490.

udvikling i samfundspolitikken og den økonomiske politik skal forstærkes. Der vil fortsat blive fokuseret på et lille antal højt prioriterede temaer for at sikre forbedret effektivitet og udbredelse af resultaterne. Navnlig vil de opnåede resultater og den dragne lære blive udnyttet i sammenhæng med den overordnede evaluering af EF-bistandens miljømæssige resultater.

Regnskabsføringen af udgifterne på miljøområdet skal forbedres for at gøre det lettere at anstille sammenligninger dels mellem regioner, dels med miljøudgifterne i forbindelse med EU-medlemsstaternes økonomiske samarbejde og udviklingssamarbejde. I dette øjemed vil OECD's udviklingskomité's markeringssystem ("Marker System") for regnskabsføring af bidrag til internationale miljøaftaler blive taget i anvendelse. Projekt- og programevalueringer vil antagelig bidrage til at opføre "cost/effectiveness" i forbindelse med miljøudgifter.

6.2. Strategier og programmering på nationalt og regionalt plan

Programmeringen er den første planlægningsproces af en lang række samarbejdsaktiviteter i dialog med målgrupper i partnerlandet eller -regionen¹⁷ og frembyder derfor gode muligheder for at sikre, at samarbejdsaktiviteterne passer ind i nationale eller regionale strategier til sikring af bæredygtig udvikling.

På topmødet i 1997 om "jorden plus 5" forpligtede alle landene sig til senest i 2002 at udarbejde nationale strategier til sikring af bæredygtig udvikling. I DAC har alle bilaterale donorer forpligtet sig til at bistå udviklingslandene med at have sådanne strategier under gennemførelse senest i 2005 med henblik på fra 2015 at sikre et begyndende omslag i forværringen af miljøet¹⁸. Strategierne til sikring af bæredygtig udvikling er landespecifikke og samarbejdsbetonede processer, der har til formål at sikre, at der som led i de førte politikker og gennemførelsen deraf tages hensyn til miljøaspektet i forbindelse med socioøkonomiske udviklingsmål. Strategierne kan danne ramme om integrerede, omfattende og sammenhængende approacher, som er under udviklingslandenes egen kontrol, og samtidig udgøre en ramme, inden for hvilken alle partnere kan arbejde på kohærent vis. DAC's Task Force vedrørende nationale strategier til sikring af bæredygtig udvikling, hvor Det Forenede Kongerige og Kommissionen er fælles om formandskabet, er i færd med at udarbejde retningslinjer for, hvorledes donorerne kan støtte sådanne strategier. Kommissionen vil fortsat støtte udarbejdelsen og gennemførelsen af nationale strategier til sikring af bæredygtig udvikling og vil i passende omfang gøre brug af DAC's retningslinjer.

Det er højst sandsynligt, at de vigtigste projekter og programmer på regionalt plan har grænseoverskridende miljøvirkninger. I sådanne tilfælde bør hovedvægten lægges på komplementariteten mellem de nationale og de regionale vejledende programmer for derved at undgå overlappinger eller lakuner. Desuden kan visse regionale grupperinger såsom de små udviklings-østater ("SIDS") stå over for de

---

¹⁷ Som led i programmeringen analyseres situationen i landet og i sektoren med henblik på at fastlægge problemer, begrænsninger og muligheder, som kan tages op i forbindelse med udviklingssamarbejdsaktiviteter.

¹⁸ OECD/DAC's strategi for et udviklingspartnerskab, "Shaping the 21st Century: The Contribution of Development Co-operation", maj 1996. Sigtet blev gjort endnu tydeligere på DAC's 37. møde på højt niveau (11.-12. maj 1999) i dokument DCD/DAC(99)11, "Clarifying DAC targets and strategies: National strategies for sustainable development".

samme miljøproblemer, som både kan løses mere effektivt og billigere ved hjælp af regionalt samarbejde eller andre former for Syd/Syd-samarbejde.

De landestrategier og regionale strategier, der for tiden udarbejdes for AVS-, ALA- og MED-staterne, tager sigte på at forbedre kohærens i EF's udviklingssamarbejdspolitik over for disse lande. I øjeblikket harmoniseres programmeringen, og der bør på de forskellige programmeringstrin benyttes samme miljøintegrationsprocedurer for alle regioner. En håndbog med reviderede retningslinjer for integreringen af miljøaspekter i politikker og programmering er under udarbejdelse.

Miljøintegrationen som led i programmeringen har to formål:

- at fastlægge og forhindre skadelige direkte og indirekte miljøvirkninger af samarbejdsprogrammer, som kan undergrave bæredygtigheden og modvirke, at målene for udviklingssamarbejdet føres ud i livet
- at anerkende og udnytte mulighederne for at skærpe miljøbetingelserne og derved sikre yderligere fordele ved udviklingsarbejdet og den økonomiske aktivitet og fremme miljøspørgsmål, der prioriteres højt af EF.

Under de reviderede retningslinjer vil miljøintegrationen blive opnået ved hjælp af en tretrinns-approach. Som første trin skal en landemiljøprofil¹⁹ og relevante eksterne resultatindikatorer (som dem, der er beskrevet i afsnit 7.3) tjene som grundlag for landestrategien. Andet trin er en systematisk vurdering af de risici og muligheder, der knytter sig til det foreslåede program, på grundlag af miljøprofilen²⁰. Som tredje trin kan den overordnede kvalitet af integreringen af miljøaspekter forbedres ved hjælp af såkaldte kvalitetsstøttegrupper. Kvalitetsstøttegrupperne har opnået lovende resultater inden for EU-AVS-samarbejdet.

Disse trin forenkler vurderingen af de miljømæssige virkninger under programmernes forberedelse og gennemførelse, ligesom de forøger sandsynligheden for, at programmerne bidrager til en bæredygtig udvikling. Proceduren formindsker også behovet for at vurdere alternativer i forbindelse med planlægningen af individuelle projekter. Et yderligere skridt til forbedring af landeprogrammeringen kunne være at optage et kort miljøkapitel i hver enkelt landerapport.

6.3. Program- og projektcyklen

Udviklingsprogrammernes og -projekternes succes og bæredygtighed påvirkes direkte af den måde, hvorpå de forbindes med og er afhængige af miljøressourcer. Der skal derfor tages hensyn til disse faktorer under projekternes forberedelse (planlægningsfasen) og gennemførelse, således at alle miljøproblemer, som kan

---

¹⁹ Der findes allerede sådanne miljøprofiler i mange lande (f.eks. <http://www.afdb.org/about/oesu-cep.html>), og de ajourføres med jævne mellemrum. De indeholder en beskrivelse og analyse af miljøforholdene i det pågældende land, herunder centrale miljøspørgsmål, trends, former for pres på miljøet, regeringens og borgernes reaktioner, lovgivningsreformens stade og de involverede institutioner.

²⁰ Denne strategiske undersøgelse vil sikre, at beslutningstagerne får information om et foreslået programs og dets alternativer vigtigste miljøvirkninger og muligheder. Den bør anbefale foranstaltninger, der kan formindske en eventuel konflikt mellem programmer, og nye områder, der skal indgå i finansieringsprioriteringen, og som skal optages i programdokumenterne.

lægge hindringer i vejen for målenes virkeliggørelse, give anledning til forsinkelser eller føre til uventede omkostninger, er forudsete eller forebyggede. En indledende miljøundersøgelse af alle projekter bidrager til at slå fast, i hvilken udstrækning en miljøaktion er nødvendig. For projekter, som kræver en yderligere indsats, bevirker vurderingen af virkningerne på miljøet (VVM), at miljøhensynet tilgodeses under hele projektcyklen.

Vurderingsprocedurerne vil omfatte en analyse (f.eks. ved hjælp af en såkaldt "logisk ramme") af, hvorledes de foreslåede aktioner kan give de tilsigtede resultater under hensyn til de mulige virkninger af eksterne faktorer og de betingelser, der skal være opfyldt for at opnå bæredygtighed. Selv om miljøvurderingsprocedurerne i forbindelse med programmer og projekter er obligatoriske inden for EF's økonomiske samarbejde og udviklingssamarbejde, er der stadig plads til forbedringer. Der tages i de reviderede retningslinjer hensyn til ændringerne i EF's approach for økonomisk samarbejde og udviklingssamarbejde, navnlig det øgede antal sektorstøtteprogrammer, for hvis vedkommende der vil blive taget såkaldte "strategiske miljøvurderinger" (SMV) i anvendelse. Som nævnt tidligere kan kvalitetsstøttegrupper også sørge for den overordnede kvalitet af integreringen af miljøaspekterne i projektforberedelsen. For projekter, som kræver en specifik miljøindsats, bør en undersøgelse foretaget af den ansvarlige enhed være en obligatorisk del af godkendelsesprocessen.

Projekt- og programevalueringsrapporter stilles i øjeblikket til rådighed til konsultation²¹ på et systematisk grundlag, f.eks. opdelt på temaer eller geografiske områder. Der bør tages hensyn til deres konklusioner ved forberedelsen af fremtidige projekter og programmer. Desuden vil den offentlige konsultation blive fremmet via et elektronisk informationsdatabase vedrørende strategiske miljøvurderinger og vurderinger af virkningerne på miljøet. Indlæring og forbedring ved sammenligning, standardiseret adgang til relevant information og forøget åbenhed og ansvarlighed bør nyde fremme.

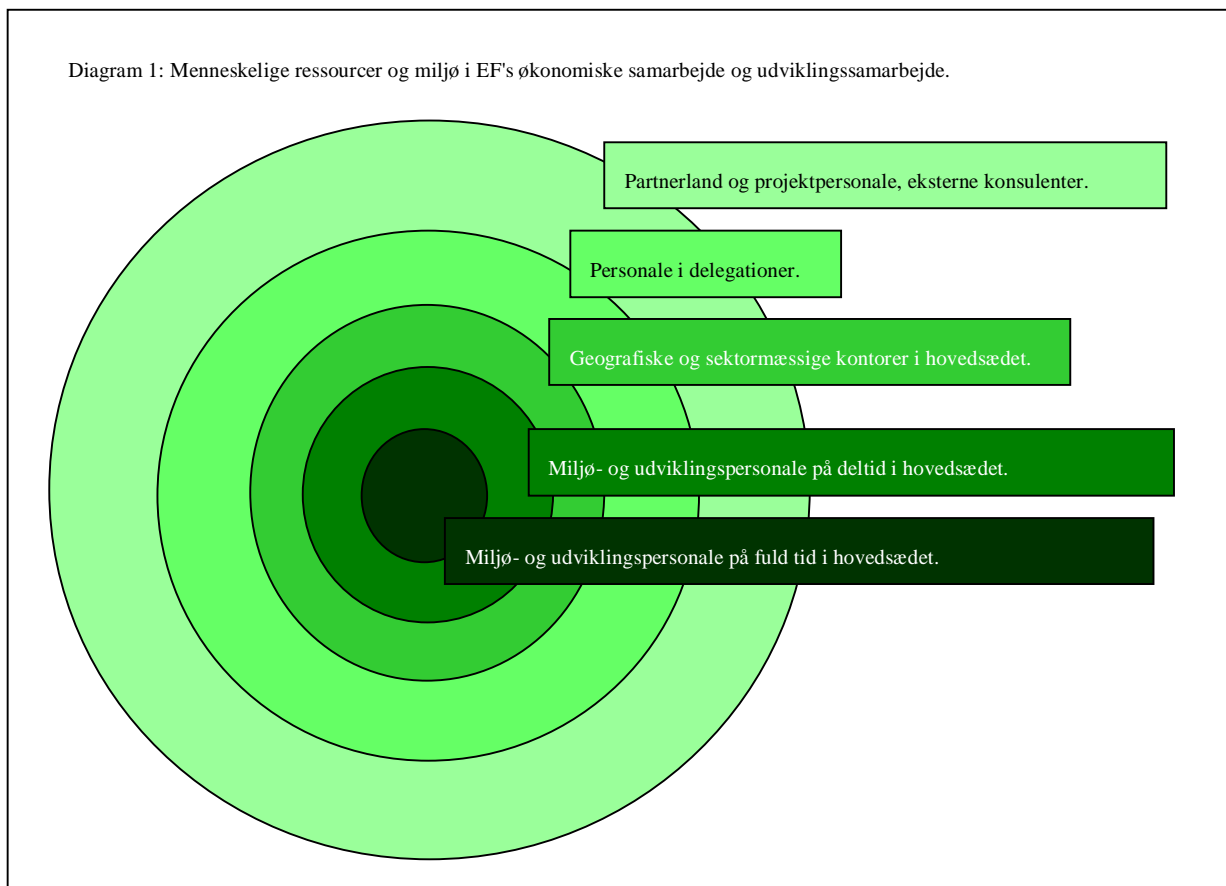
---

²¹ <http://europa.eu.int/comm/scr/evaluation/index.htm>.

7. FREMME OG EVALUERING AF INTEGRATIONSPROCESSEN

7.1. Menneskelige ressourcer

Det personale, der beskæftiger sig med miljøspørgsmål med tilknytning til økonomisk samarbejde og udviklingssamarbejde, er spredt over flere generaldirektorater, hvilket fremmer integreringen af miljøspørgsmål i de forskellige politikker og programmer (der henvises til diagram 1).

Det er en forudsætning for en effektiv miljøintegration, at der udføres et netværksarbejde mellem de centrale grupper, dvs. dem, der arbejder på fuld tid eller på deltid med spørgsmål med tilknytning til miljø inden for økonomisk samarbejde og udviklingssamarbejde, og Kommissionens øvrige personale. På tværs af generaldirektoraterne opnås dette ved hjælp af tværgående grupper som f.eks. "korresponderende integrationssagkyndige" og en central gruppe for miljø og udvikling og inden for et enkelt generaldirektorat ved hjælp af et såkaldt "task team".

Alt i alt beskæftiger 24 ansatte på fuld tid og 38 deltidsansatte spredt over 7 generaldirektorater og tjenester sig med miljø i sammenhæng med økonomisk samarbejde og udviklingssamarbejde. Deres arbejde omfatter internationale forhandlinger på miljøområdet, fastlæggelse og gennemførelse af EF's miljøpolitik, udarbejdelse af vejledninger, overvågning af miljøvurderinger og forberedelse og overvågning af miljøprojekter. Nogle af opgaverne løses også af eksterne konsulenter. Den faglige bistand anvendes til at forberede og gennemføre de fællesskabsfinansierede miljøprojekter. Kommissionen udøver en tilsynsfunktion via hovedsædet og et udstrakt net af EF-delegationer i landene.

I "Evaluering af EF-programmernes miljøresultater i udviklingslandene" (1997) nåede man til den konklusion, at personaleressourcerne i ALA-MED- og AVS-regionerne var mærkbart lavere end de øvrige store donororganisationers set på baggrund af forpligtelsesomfanget²². Spørgsmålet om knappe personaleressourcer, navnlig i forbindelse med miljøspørgsmål, bør som følge af de stramme generelle udgiftsmål for personalet, som EU's medlemsstater nåede til enighed om i Agenda 2000, omhyggeligt tages op til ny vurdering. Desuden bør indsatsen koncentreres om en udbygning af kapaciteten i Kommissionens tjenestegrene og partnerlandenes forvaltninger med henblik på at forbedre EF-bistandens miljøresultater. Inden for miljøkontorenes nuværende mandat eksisterer der følgende muligheder:

- kapacitetsopbygning i partnerlandene, således at de kan påtage sig et større ansvar, når det drejer sig om gennemførelse af miljøvenlige samarbejdsprogrammer
- forøgelse af personalets kapacitet med hensyn til at integrere miljøaspekter i økonomiske samarbejdsprogrammer og udviklingssamarbejdsprogrammer (der henvises til næste afsnit)
- modernisering af de interne procedurer, således at der systematisk tages hensyn til miljøspørgsmål, og arbejdsopgaverne fordeles på et større personale
- indførelse af et enkelt system, der sikrer kontinuerlig overvågning og forbedring af arbejdets kvalitet, eksempelvis ved hjælp af relevante statistikker.

7.2. Intern kapacitetsopbygning, uddannelse og deling af viden

Som tidligere nævnt er kapacitetsopbygning og uddannelse nogle af de vigtigste strategiske aktiviteter, når det drejer sig om yderligere at integrere miljø og bæredygtig udvikling i politikken for økonomisk samarbejde og udviklingssamarbejde. Der vil i løbet af 1999 og 2000 blive arrangeret en række seminarer af to dages varighed²³ i hovedsædet og i delegationerne i AVS- og ALA-MED-regionerne. Senere skal den egentlige miljøuddannelse udvides til at omfatte alle samarbejdsområder. Denne uddannelse bør gøres obligatorisk for alle geografiske "desk officers" og det tematiske personale med særlig høj prioritering af det personale, der beskæftiger sig med miljøfølsomme programmer og projekter.

Der vil i 2000 blive foretaget en omfattende vurdering af uddannelsesbehovene for at fastlægge, hvor stort et personale der skal have yderligere miljøuddannelse, og hvilke miljøaspekter der skal dækkes af uddannelsen. Behovsvurderingen vil også omfatte en fastlæggelse af mulighederne for at indsætte miljøkomponenter i andre uddannelser²⁴. Der bør fastsættes klare mål og indikatorer, således at uddannelsens resultater kan gøres op.

---

²² AVS: Samlet bistand på 1 300 mio. EUR pr. ansat; ALA-MED: 600 mio. EUR pr. ansat; Dfid: 166 mio. EUR pr. ansat; Verdensbanken: 180 mio. EUR pr. ansat (1995). Kilde: ERM (1997).

²³ Seminarerne omfatter følgende fire moduler: i) indførelse i miljøproblemer og EF's forpligtelser i henhold til multilaterale miljøaftaler, ii) miljøpolitisk dialog og programmering, iii) integrering af miljøet i projektcyklen og iv) miljøøkonomi.

²⁴ Såsom uddannelse i styring af projektcyklen, finansiel og økonomisk analyse, fattigdom og kønsaspektet.

Ud over den formelle uddannelse er netværksarbejdet med miljøspørgsmål særdeles vigtigt, navnlig i forbindelse med EU's udviklingssamarbejde, hvor der er en bred vifte af erfaringer. I de partnerlande, hvor ekspertisen på miljøområdet er mere sporadisk, ville en mere systematisk udveksling af synspunkter mellem medlemsstaterne om miljøspørgsmål være gavnlig.

Udbredelsen af information er i høj grad blevet fremmet af den hurtige udvidelse af telekommunikationen og internettet. Oprettelsen af Kommissionens netside for "Miljø og udviklingssamarbejde" ved udgangen af 1999 vil gøre adgangen til nøgledokumenter og netsteder lettere.

7.3. Evaluering af miljøintegrationens resultater

EF-bistandens overordnede resultater evalueres med jævne mellemrum. Den næste omfattende evaluering, der vil blive gennemført i år 2000-2001, vil omfatte udviklingen i gennemførelsen af henstillingerne fra den foregående evaluering i 1997 og EF-bistandens miljømæssige resultater i perioden 1995-2000 under såvel en ekstern som en intern synsvinkel.

Under den eksterne synsvinkel vil hovedvægten blive lagt på lande- eller regionsspecifikke miljøindikatorer med henblik på at fastlægge miljøtrendens omfang og retning. En DAC-arbejdsgruppe vedrørende bæredygtig udvikling er i færd med at udvikle sådanne indikatorer (bilag V). Disse generelle indikatorer vil i fornødent omfang blive anvendt til at tilpasse og målrette EF's samarbejdsprogrammer og -politikker og vil desuden blive anvendt i en række relevante rapporter. De kan anvendes til at vurdere de globale trends og individuelle landes udvikling hen imod de mål, der kan sikre bæredygtig udvikling, og være retningsgivende for den regionale og nationale planlægning og programmering. Da DAC-indikatorerne kun omfatter få nøgleindikatorer for hvert af den bæredygtige udviklings hovedområder, vil det være nødvendigt også at anvende andre sæt indikatorer²⁵ og kilder til data for at opnå et mere nøjagtigt billede af udviklingen i det pågældende land eller den pågældende region.

Mangelen på internationalt sammenlignelige data på miljøområdet vedrørende udviklingslandene hæmmer den politiske planlægning og imødekommelsen af de rapporteringskrav, der er fastsat i de multilaterale miljøaftaler. Det er nødvendigt, at EF og medlemsstaterne i samarbejde med partnerne i DAC, Verdensbanken og FN-systemet gør en koordineret bistandsindsats for at opbygge en kapacitet på området miljøstatistikker i udviklingslandene.

Ud over vurderingen af den globale udvikling og udviklingen i udviklingslandene er det nødvendigt at vurdere det interne fremskridt med integreringen af miljøet og den bæredygtige udvikling i EF's økonomiske samarbejde og udviklingssamarbejde. Det sæt mål og de specifikke aktioner og dermed forbundne indikatorer for perioden 2000-2002, der fremgår af bilag VI, vil blive anvendt i dette øjemed.

---

²⁵

Blandt sådanne sæt kan eksempelvis fremhæves indekset over menneskelig udvikling, de indikatorer for den bæredygtige udvikling, som FN's kommission for bæredygtig udvikling er i færd med at udarbejde, De Forenede Nationers statistikafdelings minimale nationale sociale datasæt og IMF's generelle dataformidlingssystem.

8. KONKLUSIONER

Udviklingslandene har selv det primære ansvar for fastlæggelsen af og reaktionen på miljøspørgsmål og for integreringen af miljøhensynet i deres politikker. Deres nationale strategier til sikring af bæredygtig udvikling vil i den sammenhæng være af central betydning. Der findes særdeles mange muligheder og valg til besvarelse af spørgsmålet om, hvorledes EF-politikken kan støtte deres indsats, og hvorledes miljøaspektet kan integreres i EF's økonomiske samarbejde og udviklingssamarbejde. En række af disse muligheder og valg er allerede fastlagt i tidligere interne dokumenter.

Den største udfordring består derfor i at sikre, at disse er troværdige og udviklet i fuld åbenhed, og at integrationsprocessen skrider frem i jævnt tempo. I den forbindelse er tre grundelementer af afgørende betydning. For det første skal der være et politisk engagement i integrationsprocessen på hvert hierarkisk trin.

For det andet skal integrationsprocessen utvetydigt formaliseres i den organisatoriske struktur og tillægges tilstrækkelig institutionel vægt. Mange private og offentlige organisationer - ikke kun inden for udviklingssamarbejdet - kæmper i øjeblikket med lignende problemer, navnlig når de anlægger mere generelle betragtninger om integreringen af den bæredygtige udvikling. Eksempelvis har OECD og Verdensbanken besluttet at tillægge denne mere generelle integrationsproces større vægt og synlighed i deres organisatoriske opbygning og har oprettet særlige enheder på højt niveau til at holde øje med integrationsprocessen. Kommissionen vil undersøge, i hvilken udstrækning de organisatoriske aspekter kan forbedres i nær fremtid, således at der sikres en bedre integrering af miljøet.

For det tredje skal der sikres en sund styring af integrationsprocessens overordnede kvalitet. Den mest troværdige fremgangsmåde i denne sammenhæng er certificering og godkendelse af miljøintegrationsprocessen i henhold til et internationalt anerkendt og standardiseret miljøstyringssystem²⁶. En uafhængig certificering vil sikre, at processen får den fornødne åbenhed og synlighed. Kommissionen vil i de kommende måneder undersøge mulighederne for at opnå en sådan certificering.

---

²⁶

De vigtigste er Den Internationale Standardiseringsorganisations ISO 14001-standard og Det Europæiske Fællesskabs ordning for miljøstyring og miljørevision (EMAS). Et miljøstyringssystem er et styringsredskab, der gør det muligt for en organisation at kontrollere de virkninger, som dens aktiviteter, varer eller tjenesteydelser har på miljøet. Et miljøstyringssystem gør det muligt at indføre en struktureret approach for fastsættelse af miljømål, for virkeliggørelse deraf og for fastlæggelse af, at de er nået. Sigtet med standarderne er at fastsætte en ramme for en overordnet strategisk approach for organisationens politik, planer og aktioner på miljøområdet sideløbende med en målsætning om løbende forbedringer.

AKRONYMER

ALA	Asien og Latinamerika
AVS	Afrika-Vestindien-Stillehavsområdet
CØE	Central- og Østeuropa
DAC	OECD's udviklingskomité
EBRD	Den Europæiske Bank for Genopbygning og Udvikling
ECE	Den Økonomiske Kommission for Europa
EF	Det Europæiske Fællesskab
EIB	Den Europæiske Investeringsbank
EMAS	Fællesskabsordningen for Miljøstyring og Miljørevision
EUF	Den Europæiske Udviklingsfond
FAO	FN's Levnedsmiddel- og Landbrugsorganisation
GD	Generaldirektorat
GSP	Det generelle toldpræferencesystem
ISO	Den Internationale Standardiseringsorganisation
MED	Det sydlige Middelhavsområde og Mellemøsten
MMA	Multilateral miljøaftale
NIS	De nye uafhængige stater
NSSD	National strategi til sikring af bæredygtig udvikling
OBNOVA	Et serbo-kroatisk ord for genopbygning
OECD	Organisationen for Økonomisk Samarbejde og Udvikling
SIDS	De små udviklings-østater
SMV	Strategisk miljøvurdering
TRIPs	Handelsrelaterede intellektuelle ejendomsrettigheder
UNDP	De Forenede Nationers Udviklingsprogram
UNEP	De Forenede Nationers Miljøprogram
UNSCD	De Forenede Nationers kommission for bæredygtig udvikling
VVM	Vurdering af virkningerne på miljøet
WTO	Verdenshandelsorganisationen

BILAG

BILAG I: RETSAKTER OM INTEGRERING AF MILJØ OG BÆREDYGTIG UDVIKLING I EF'S ØKONOMISKE SAMARBEJDE OG UDVIKLINGSSAMARBEJDE

RETSAKT	BESTEMMELSER/KOMMENTAR
Traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab	Artikel 6: "Miljøbeskyttelseskrav skal integreres i udformningen og gennemførelsen af Fællesskabets politikker og aktioner som nævnt i artikel 3 [der indeholder en liste over EF's politikker], især med henblik på at fremme en bæredygtig udvikling".
Lomé IV-konventionen (1990-2000)	Indeholder en strategisk målsætning om at skabe "en bæredygtig ligevægt mellem de økonomiske mål, en rationel forvaltning af miljøet og en bedre udnyttelse af naturressourcerne og de menneskelige ressourcer". Et afsnit om miljø indeholder principper, prioritering og procedurer i tilknytning til aktiviteten.
Rådets forordning 443/92 om finansiel og faglig bistand til og økonomisk samarbejde med udviklingslandene i Asien og Latinamerika	Beskyttelse af miljø og naturressourcer samt bæredygtig udvikling er fastsat som langsigtede mål. 10% af de finansielle midler på budgetposterne for faglig og finansiel bistand til ALA-regionerne forbeholdes beskyttelse af miljø og naturressourcer.
Rådets forordning 1488/96 om finansielle og tekniske ledsageforanstaltninger (MEDA) i forbindelse med reformen af de økonomiske og sociale strukturer inden for rammerne af Euro-Middelhavs-partnerskabet	Forordningen indeholder en bestemmelse om, at "Fællesskabet træffer foranstaltninger til at ..... reformere de økonomiske og sociale strukturer og afbøde de eventuelle sociale og miljømæssige følger af den økonomiske udvikling" .
Rådets forordning 1279/96 om bistand til den økonomiske reform- og genopretningsproces i de nye uafhængige stater og Mongoliet (TACIS)	Der skal tages en række miljøhensyn i forbindelse med planlægning og gennemførelse af programmer. Der er på et ad hoc-grundlag taget miljøhensyn i forbindelse med projekter og programmer med sandsynlig miljøvirkning. Der er fra 1996 igangsat projekter, som skal afklare miljøproblemer på et systematisk grundlag. I 1999 vil der blive udstedt en ny Tacis-forordning, som dækker perioden 2000-2006. Kommissionen har foreslået, at programmets miljøaspekter, herunder miljøintegrationen, udbygges.
Rådets forordning 722/97 om miljøforanstaltninger i udviklingslandene i forbindelse med bæredygtig udvikling	I denne forordning fastsættes rammerne for Fællesskabets bistand via budgetposten "Miljø i udviklingslandene" (B7-6200) med det formål at gøre det muligt for udviklingslandene at integrere miljødimensionen i deres udviklingsproces. De projekter, hvortil der ydes støtte, er pilotforanstaltninger og strategiske undersøgelser. Der føres i øjeblikket forhandlinger om et forslag til en ny forordning.
Rådets forordning 3062/95 om aktioner til fordel for tropiske skove	I denne forordning fastsættes rammerne for Fællesskabets bistand via budgetposten "Tropiske skove" (B7-6201) med det formål at støtte bevaring og bæredygtig forvaltning af de tropiske skove i udviklingslandene. Der er udarbejdet en håndbog for udviklings samarbejde i skovsektoren. Den nye forordning, som der forhandles om i øjeblikket, vil ud over de tropiske skove omfatte andre typer skove.

Rådets resolution af 28. maj 1996 om miljøvurdering i udviklingslandene	Resolutionen indeholder en bestemmelse om, at vurderingen af virkningerne på miljøet (VVM) er et af de vigtigste instrumenter for miljøintegrationen, og at sigtet er fuldt ud at integrere miljøhensynet i forberedelsen af projekter og programmer samt på det strategiske niveau og "policy"-niveauet.
Rådets direktiv 90/313/EØS om fri adgang til miljøoplysninger	Formålet er "at sikre fri adgang til og mulighed for spredning af miljøoplysninger, som myndighederne ligger inde med". Selv om direktivet er rettet til medlemsstaterne, er der også tale om et princip, som Kommissionen forventes at anvende på andre lande.

BILAG II: INTEGRERING AF MILJØET I UDVALGTE EF-DOKUMENTER OM ØKONOMISK SAMARBEJDE OG UDVIKLINGSSAMARBEJDE SIDEN 1992

Medmindre andet er angivet, er de nævnte "policy"-dokumenter meddelelser fra Kommissionen.

SEKTOR ELLER POLITIK-OMRÅDE	ÅR	ANSLÅET OMFANG AF MILJØINTEGRATION / ANDRE KOMMENTARER	SEKTORRETNINGS-LINJER	STRATEGISKE UNDERSØGELSER
Energi	(2000)	En retningsgivende note er under udarbejdelse. Hovedvægten vil blive lagt på vedvarende energiformer, og der vil blive taget hensyn til miljøet.		Energi som middel til bæredygtig udvikling i AVS
Strukturtilpasning	(1999)	En meddelelse er under udarbejdelse. I udkastet til meddelelse drøftes miljøet kun i forbindelse med sundhedsspørgsmål.		Makroøkonomiske reformer og bæredygtig udvikling i Det Sydlige Afrika
Handel	1999	Miljøet er integreret i politikken. I "EU-tilgangen til millenniumrunden" drøftes udviklingslande og miljøspørgsmål indgående. Desuden lægger dette spørgsmål beslag på en væsentlig del af det dokument, som EU i 1997 fremlagde på WTO's møde på højt niveau om handel og udvikling, og af meddelelsen fra 1996 om handel og miljø.		Undersøgelser vedrørende visse lande; der henvises til fodnote 7
Byudvikling		Sektorretningslinjer er under udarbejdelse. Miljøet vil blive behandlet som et tværgående anliggende, der skal integreres i alle byudviklingsaktiviteter. I Den Paritetiske AVS/EU-Forsamlings resolution om byudvikling i AVS-staterne (1997) opfordres Kommissionen til at udarbejde strategier for byernes problemer og muligheder.	2000	En evaluering af tidligere projekter

Udvikling af landdistrikter		En udviklingspolitik for landdistrikterne i udviklingslandene er under forberedelse. En politik for landbrug, kvæghold og fiskeri er under forberedelse. Retningslinjer for landbrug, kvæghold og fiskeri er under udarbejdelse.	1998 (IPM)	Integreret skadedyrsforvaltning (IPM)
Fiskeri	1999	Miljøet er integreret i politikken. Meddelelsen henvender sig dog overvejende til Europa og den fælles fiskeripolitik. Et "policy"-dokument om sammenhængen mellem fiskeriaftaler og fiskeri, hvor der lægges særlig stor vægt på en mere bæredygtig ressourceanvendelse, er under udarbejdelse.		SIFR ²⁷ 1992 EU-AVS-dialog om fiskeriforskningsinitiativet – 95-97
Udvikling af den private sektor	1999	Miljøet er til dels integreret i politikken. Meddelelsen er begrænset til AVS-staterne. Hovedvægten er lagt på økonomisk udvikling. Faglig støtte til miljøbeskyttelse er fastlagt som et af elementerne til støtte for regeringernes bestræbelser for at planlægge og gennemføre "andengenerations"-reformer. Respekten for sociale og miljømæssige standarder er fastlagt som et af de områder, hvor der skal finde en dialog sted med den private sektor i Europa og AVS-staterne.		
Turisme	1999	Miljøet er fuldt ud integreret i politikken. Målet er at sikre, at princippet om bæredygtig udvikling, som respekterer den sociale, kulturelle og miljømæssige baggrund, medtages i udviklingsstrategier og -ordninger på turistområdet, og at turismens positive indflydelse på vækst og beskæftigelse maksimeres.		
Transport	Udkast 1999	Miljøet er fuldt ud integreret i politikken. Meddelelsen fokuserer på AVS-staterne. Der fastlægges en strategi, som tager sigte på bæredygtig transport, der er sikker, økonomisk, finansielt og institutionelt bæredygtig, miljømæssigt sund og socialt acceptabel.	1996	
Skovbrug	Udkast 1999	Miljøet er fuldt ud integreret i politikken. Tilsagnet om at sikre bæredygtig økonomisk og social udvikling og fremme miljøbeskyttelsen bekræftes på ny. Målet er at bevare skovens multifunktionelle rolle ved hjælp af aktiviteter på "policy"-niveau og i marken.	1996	Evaluering af skovbrug 97-98 Kildeskrift -98

²⁷ En undersøgelse af international fiskeriforskning foretaget af Verdensbanken, EF, UNDP, FAO, 12 bilaterale donorer og en industrisammenslutning.

Biologisk mangfoldighed	1998	Miljøet er fuldt ud integreret i politikken. Strategien omfatter et afsnit om udviklingssamarbejde og økonomisk samarbejde.		EF/Dfid Projekt for 'Biologisk mangfoldighed i udviklingen'
Demokratisering, retsstatsforhold, menneskerettigheder og god regeringsførelse	1998	Miljøet er til dels integreret i politikken. Meddelelsen er begrænset til AVS-staterne. God regeringsførelse er defineret som åben og ansvarlig forvaltning af alle et lands ressourcer, herunder naturressourcerne, med henblik på en retfærdig og bæredygtig samfundsudvikling.		
Mikrofinansiering og nedbringelse af fattigdom	1998	Miljøet er til dels integreret i politikken. Hovedvægten lægges på økonomisk bæredygtighed. Miljøet er fastlagt som et af områderne for konsekvensanalyse. Desuden fremgår det, at miljøhensynet skal være en mere fremtrædende del af den internationale donorkoordination og -praksis.	(Mikrofinansiering) 1998	
Oprindelige folk	1998	Kommissionens arbejdsdokument. Miljøet er fuldt ud integreret i politikken. Sigtet er at fremme de oprindelige folks rettigheder og evne til at kontrollere deres egen sociale, økonomiske og kulturelle udvikling og at fremme deres muligheder for at sikre en bæredygtig forvaltning af de biologiske ressourcer.		
Forvaltning af ferskvand		Miljøet er fuldt ud integreret i principperne i sektorretningslinjerne i "På vej mod en bæredygtig forvaltning af vandressourcerne".	1998	
Videnskabelig og teknologisk forskning	1997	Miljøet er integreret i politikken. Det fremhæves, at forskning og teknologisk udvikling (FTU) spiller en strategisk rolle i bestræbelserne for at fremme en bæredygtig udvikling i udviklingslandene og føre målene for Fællesskabets udviklingssamarbejde ud i livet.		Flere i henhold til femte ramme-arbejdsprogram for FTU
Menneskelig og social udvikling	1996	Kommissionens arbejdsdokument. Miljøet er til dels integreret i politikken. Naturlig kapital er defineret som en kapitalform, hvis bæredygtige forvaltning er en fundamental forhåndsbetingung for menneskelig og social udvikling.		

Nødhjælp, rehabilitering og udvikling på lang sigt	1996	Miljøet er til dels integreret i politikken. Bæredygtig udvikling anses for en overordnet målsætning, og de miljømæssige virkninger af krisesituationer fastlægges som et område, der kræver indgriben.		
Regional økonomisk integration	1995	Miljøet er til dels integreret i politikken. Hovedvægten lægges på økonomisk bæredygtighed, og miljøødelæggelse defineres som et anliggende, der kræver forstærket regionalt samarbejde.		
Kønsaspektet	1995	Miljøet er til dels integreret i politikken. Hovedvægten lægges på social og økonomisk bæredygtighed. Kvindernes betydning for den bæredygtige forvaltning af naturressourcerne fremhæves.		
Sundhed	1994	Miljøet er til dels integreret i politikken. Hovedvægten lægges på behovet for, at der skabes et sundt miljø. Miljømæssig sundhed behandles ikke separat.		Sundhed og miljø i AVS-staterne
Fødevarer-sikkerhed	1994	Miljø eller bæredygtig udvikling er ikke udtrykkelig nævnt. Hovedvægten lægges på indbyrdes koordination mellem Fællesskabet og medlemsstaterne.		
Uddannelse	1994	Miljø eller bæredygtig udvikling er ikke udtrykkelig nævnt. Hovedvægten lægges på indbyrdes koordination mellem Fællesskabet og medlemsstaterne af uddannelsesordninger.		
Bekæmpelse af fattigdom	1993	Miljøet er til dels integreret i politikken. Hovedvægten lægges på social og økonomisk bæredygtighed, miljøet nævnes forbigående.		EF's og UNDP's initiativ vedrørende fattigdom og miljø
Familieplanlægning	1992	Miljøet er til dels integreret i politikken. Hovedvægten lægges på social og økonomisk udvikling. Det nævnes, at de nuværende stigningstakter for befolkningen vil forstærke presset på knappe ressourcer som f.eks. vand og på miljøet i almindelighed.		
Forberedelserne til 2000	1992	Miljøet er integreret i strategien; eksempelvis er det globale miljø defineret som en ny form for indbyrdes afhængighed og et vigtigt samarbejdsområde i alle geografiske regioner.		

BILAG III: FÆLLESSKABETS DELTAGELSE I MULTILATERALE MILJØAFTALER (MMA) OG -PROCESSER

Det Europæiske Fællesskab er meget aktiv deltager i multilaterale miljøaftaler og har været den drivende kraft bag mange af forhandlingerne i den internationale miljølovgivnings aktuelle regi. Fællesskabets egne erfaringer med at opnå enighed blandt 15 medlemsstater på temmelig forskellige udviklingsniveauer har ofte været afgørende i bestræbelserne for at nå kompromiser på det bredere internationale niveau. Til gengæld har de internationale aftaler hjulpet med til at skabe Fællesskabets interne lovgivning.

På tilsvarende vis er arbejdet i Rådet og dets undergrupper ensbetydende med, at Unionens medlemsstater har enestående erfaringer med international dialog. Disse erfaringer er ofte blevet udnyttet til at sætte skub i internationale processer såsom processerne inden for Miljø for Europa, Euro-Middelhavs-partnerskabet, Styrelsesrådet for De Forenede Nationers Miljøprogram, FN's kommission for bæredygtig udvikling, WTO's handels- og udviklingskomité, Det Mellemsstatslige Skovforum, den globale handlingsplan for landbaserede kilder til havforurening (Washington GPA) eller Det Internationale Forum for Kemisk Sikkerhed (IFCS).

Det Europæiske Fællesskab er part i 37 miljøaftaler, protokoller og ændringer, som alle på nær 5 er i kraft, og har undertegnet yderligere 15. Alt i alt er der tale om ca. 26 særskilte aftaler, der kan opdeles på en række grupper. De aftaler, der er af relevans for udviklingslandene og EF's økonomiske samarbejde og udviklingssamarbejde, er opregnet nedenfor. Andre typer aftaler med stor betydning for naturressourcer og miljø såsom aftalerne om oprettelse af regionale fiskeriorganisationer og FN's havretskonvention indgår ikke i disse samlede tal.

Ikke alle miljøaftalerne dækker AVS- eller ALA-MED-staterne, da mange er regionale aftaler for Europa. Dette er dog ikke ensbetydende med, at de ikke har nogen interesse for disse lande. Eksempelvis er Den Europæiske Kommission for Europas (FN-ECE) konvention om grænseoverskridende luftforurening over store afstande og de mange protokoller dertil fremhævet som mulige modeller for andre regioner i bredere internationale fora, herunder UNEP og FN's kommission for bæredygtig udvikling.

Seks af de grundlæggende aftaler, som Fællesskabet er part i, vedrører europæiske flodbækkener. Fire omhandler havene omkring Europa. Fællesskabet deltog i forhandlingerne om andre regionale havaftaler såsom Cartagena-konventionen om det vestindiske område og Nairobi-konventionen om havet ved Østafrika og undertegnede i nogle tilfælde disse, men det har ikke truffet foranstaltninger til at indgå aftalerne eller deltage i parternes konferencer.

Af de syv særskilte aftaler om naturbeskyttelse, flora og fauna, som Fællesskabet er part i, har tre verdensomspændende dækning - konventionen om biologisk mangfoldighed (CBD), konventionen om bekæmpelse af ørkendannelse (CCD) og Bonn-konventionen om bevaring af migrerende dyrearter. Desuden er FN's havretskonvention en global konvention. Fællesskabet er ikke part i en anden verdensomspændende aftale om bevaring af naturen, nemlig Ramsar-konventionen om vådområder. Dog er Haag-aftalen om bevaring af migrerende afrikansk-eurasiske vandfugle, der vedrører en udviklingsregion, undertegnet, men endnu ikke indgået af Fællesskabet.

Af de tre særskilte aftaler om luft og atmosfære er to globale - Wien-konventionen og Montreal-protokollen dertil samt FN's rammekonvention om klimaændringer (FN FCCC) og Kyoto-protokollen dertil. To af de fire aftaler om industri, farlige stoffer og affald har verdensomspændende dækning - Basel-konventionen om grænseoverskridende overførsel af farligt affald og UNEP/FAO's Rotterdam-konvention om anvendelse af proceduren med forudgående informeret samtykke for visse farlige kemikalier og pesticider i international handel (PIC-konventionen).

Forhandlingerne om begge de generelle eller institutionelle aftaler, dvs. Esbo-konventionen om vurdering af virkningerne på miljøet på tværs af landegrænser og Århus-konventionen om adgang til oplysninger, offentlig deltagelse i beslutninger og adgang til klage og domstolsprøvelse på miljøområdet, blev ført i FN-ECE's regi, og deres indhold afspejler industrilandenenes betænkeligheder og institutionelle formåen. Alligevel udtrykker begge konventioner de universelle principper, som verdenssamfundet tilsluttede sig i Rio-erklæringen, i retligt bindende form, og de kan benyttes som nyttige modeller for andre regioner.

Fællesskabet har deltaget i yderligere otte afsluttede forhandlinger, men mangler endnu at undertegne eller godkende de deraf følgende aftaler. Disse omfatter tre af verdensomspændende interesse, hvoraf to dækker en sektor, der er en anden end alle de ovennævnte. Det tog flere år at nå til enighed om konventionen om ikke-sejladsmæssig udnyttelse af internationale vandveje, og den er endnu ikke trådt i kraft, men vil være en retlig ramme for delingen af de internationale floders ressourcer, og den er derfor af stor interesse for mange lande. Det Internationale Atomenergiagenturs (IAEA) konvention om nuklear sikkerhed og IAEA's fælles konvention om sikker behandling af brugt brændsel og radioaktivt affald kan finde mere begrænset anvendelse, men i det mindste de små udviklings-østater har erklæret sig interesserede i denne konvention, selv om de ikke har undertegnet den.

Fællesskabet er i øjeblikket part i forhandlingerne om yderligere 4 internationale aftaler, hvoraf to er af interesse her. Protokollen til CDB vedrørende biosikkerhed har først og fremmest til formål at fremme sikker grænseoverskridende bevægelighed for levende modificerede organismer. FN's globale instrument for persistente organiske miljøgifte (POP-aftalen) forventes at føre til forbud mod mindst 12 giftige kemikalier, der i vid udstrækning anvendes af udviklingslandene. Desuden deltager Kommissionen aktivt i drøftelserne om et muligt retligt bindende globalt instrument for forvaltning og beskyttelse af alle skove. Et sådant globalt instrument kunne være et stærkt incitament til forbedret gennemførelse og håndhævelse af politikker og lovgivning, der fastsættes af suveræne stater med henblik på bl.a. i) at tilvejebringe de fornødne finansielle ressourcer til en bæredygtig forvaltning af skovene, ii) at udvikle instrumenter til internalisering af de miljømæssige og sociale "costs" og "benefits" og iii) at nedbringe den ulovlige handel og fremme god regeringsførelse i skovsektoren.

Desuden deltager Fællesskabet i arbejdet med konventionen om international handel med udryddelsestruede arter (CITES) og har gennemført den fornødne interne lovgivning, men det er endnu ikke blevet part i konventionen, fordi den ændring, der tillader organisationer for regional økonomisk integration at deltage, endnu ikke er trådt i kraft.

DE MILJØAFTALER, DER ER MEST RELEVANTE FOR EF'S ØKONOMISKE SAMARBEJDE OG UDVIKLINGSSAMARBEJDE

I. Multilaterale miljøaftaler og -protokoller, for hvis vedkommende EF er en kontraherende eller undertegnende part

VAND - INTERNATIONALE FLODER OG SØER

1. Konvention om beskyttelse og udnyttelse af grænseoverskridende vandløb og internationale søer (1992) (FN-ECE)
2. Konvention om samarbejde om beskyttelse og bæredygtig udnyttelse af Donau (1994, Sofia)
3. Konvention om Den Internationale Kommission for Beskyttelse af Oder mod Forurening (1996, Wrocław)

OCEANER OG HAVE

4. Konvention om beskyttelse af havmiljøet i Østersøområdet (1974, Helsingfors)
5. Konvention om beskyttelse af Middelhavet mod forurening (1976, Barcelona) (UNEP)
6. Protokol om samarbejde om bekæmpelse af forurening af Middelhavet med olie og andre skadelige stoffer i tilfælde af kritiske situationer (1976, Barcelona) (UNEP)
7. Protokol om forebyggelse af forurening af Middelhavet ved dumpning fra skibe og luftfartøjer (1976, Barcelona) (UNEP)
8. Protokol om beskyttelse af Middelhavet mod landbaseret forurening (1980, Athen) (UNEP)
9. Protokol om særligt beskyttede områder i Middelhavet (1982, Genève) (UNEP)
10. Ændringer af Barcelona-konventionen (1995, Barcelona)
11. Ændringer af protokollen om forebyggelse af forurening af Middelhavet ved dumpning fra skibe og luftfartøjer (1995, Barcelona)
12. Protokol om særligt beskyttede områder og biologisk mangfoldighed i Middelhavet (1995, Barcelona)
13. Konvention om beskyttelse af havmiljøet i Østersøområdet (1992, revideret Helsingfors-konvention) (1992, Helsingfors) (endnu ikke trådt i kraft – når den er trådt i kraft, vil den erstatte Helsingfors-konventionen af 1974)

NATURBESKYTTELSE – FLORA OG FAUNA

14. Konvention om beskyttelse af migrerende arter af vilde dyr (CMS) (1979, Bonn) (UNEP)

15. Konvention om beskyttelse af Europas vilde dyr og planter samt naturlige levesteder (1979, Bern) (Europarådet)
16. Konvention om biologisk mangfoldighed (1992, Rio) (FN)
17. Aftale om bevaring af migrerende afrikansk-eurasiske vandfugle (1995, Haag)
18. FN's aftale om beskyttelse af små hvaler i Østersøen og Nordsøen (1992, New York)
19. De Forenede Nationers konvention om bekæmpelse af ørkendannelse i de lande, der er ramt af alvorlig tørke og/eller ørkendannelse, særlig i Afrika (1994, Paris)

LUFT OG ATMOSFÆRE

20. Konvention om grænseoverskridende luftforurening over store afstande (1979, Genève) (FN/EF)
21. Protokol om bekæmpelse af emissionerne af flygtige organiske forbindelser og den grænseoverskridende transport heraf (1991, Genève)
22. Protokol om langtidsfinansiering af samarbejdsprogrammet for overvågning og vurdering af transport af luftforurenende stoffer over lange afstande i Europa (EMEP) (1984, Genève) (FN/EØF)
23. Protokol angående begrænsning af emissionen af kvælstofoxider og disses transport på tværs af grænserne (1988, Sofia)
24. Protokol til konventionen af 1979 om grænseoverskridende luftforurening over store afstande angående yderligere reduktion af svovludsendelser (SO₂) (1994, Oslo) **(endnu ikke trådt i kraft)**
25. Protokol til Genève-konventionen af 1979 om grænseoverskridende luftforurening over store afstande angående tungmetaller
26. Protokol til Genève-konventionen om grænseoverskridende luftforurening over store afstande angående persistente organiske miljøgifte
27. Konvention om beskyttelse af ozonlaget (1985, Wien)
28. Protokol vedrørende CFC-gasser (1987, Montreal) (UNEP)
29. London-ændring af Montreal-protokollen (1990, London)
30. København-ændring af Montreal-protokollen (1992, København)
31. Rammekonvention om klimaændringer (1992, New York) (FN)
32. Protokol til konventionen om klimaændringer (1997, Kyoto)

INDUSTRI / FARLIGE STOFFER OG FARLIGT AFFALD

33. Konvention om kontrol med grænseoverskridende overførsel af farligt affald og bortskaffelse heraf (1989, Basel) (UNEP)

34. Konvention om grænseoverskridende virkninger af industriulykker (1992, Helsingfors) (FN-ECE) (**endnu ikke trådt i kraft**)
35. Europæisk konvention om beskyttelse af hvirveldyr, der anvendes til forsøg og andre videnskabelige formål (1986, Strasbourg) (Europarådet)
36. (UNEP/FAO) Konvention om anvendelse af proceduren med forudgående informeret samtykke for visse farlige kemikalier og pesticider i international handel (PIC-konventionen – 1998, Bruxelles)

GENERELT

37. Konvention om vurdering af virkningerne på miljøet på tværs af landegrænser (1991, Esbo) (FN-ECE)
38. (FN/ECE) Konvention om adgang til oplysninger, offentlig deltagelse i beslutninger og adgang til klage og domstolsprøvelse på miljøområdet

II. Multilaterale aftaler, som er færdigforhandlede, men ikke undertegnet af Fællesskabet

1. Konvention om ikke-sejladsmæssig udnyttelse af internationale vandveje (1997, New York)
2. Aftale om beskyttelse af hvaler i Middelhavet og Sortehavet (under Bonn-konventionen) (1996, Monaco)
3. Aftale om beskyttelse af flagermus i Europa (under Bonn-konventionen)
4. Protokol om grænseoverskridende overførsel af farligt affald i Middelhavet (1996, Izmir)
5. Ændring af protokollen til Barcelona-konventionen angående beskyttelse af Middelhavet mod landbaseret forurening (1996, Barcelona)

III. Vigtige multilaterale aftaler, der befinder sig i sidste forhandlingsfase

1. Protokol angående biosikkerhed til konventionen om biologisk mangfoldighed
2. Anden NOx-protokol til Genève-konventionen om grænseoverskridende luftforurening over store afstande
3. FN's globale instrument for persistente organiske miljøgifte (POP-aftalen)
4. Protokol om vand og sundhed til FN-ECE's konvention om grænseoverskridende vandløb
5. Ansvarsprotokol til Basel-konventionen om kontrol med grænseoverskridende overførsel af farligt affald og bortskaffelse heraf

***

NB: Konventionen om international handel med udryddelsestruede arter (CITES): Fællesskabet er i øjeblikket ikke part i konventionen, men spiller en vigtig rolle, selv om det kun har observatørstatus.

BILAG IV: REGIONAL FORDELING AF MIDLER TIL FORSKELLIGE MILJØTEMAER OG EF'S, EIB'S OG EBRD'S VIGTIGSTE FINANSIERINGSINSTRUMENTER FOR TREDJELANDE²⁸

Tabel IV.1 Finansiering af miljøtemaer i AVS-staterne i perioden 1990-1995

Finansiering af forskellige miljøtemaer via 7. EUF		
Tema	Mio. EUR	% af finansieringen inden for miljø
Bymiljø	64,4	31
Institutionel udbygning	32,8	16
Jordressourcer	31,6	15
Biologisk mangfoldighed	29,9	14
Havressourcer	13,1	6
Tropiske skove	8,3	4
Klimaændringer	3,1	2
Teknologioverførsel	1,9	1
Forureningskontrol	1,6	1

Tabel IV.2 Finansiering af miljøtemaer i ALA-staterne i perioden 1990-1995

Finansiering af forskellige miljøtemaer i Asien og Latinamerika via B7-3001 og B7-3001 (Asien)		
Tema	Mio. EUR	% af finansieringen inden for miljø
Tropiske skove	94,0	31
Jordressourcer	90,8	30
Institutionel udbygning	25,8	17
Teknologioverførsel	23,3	8
Biologisk mangfoldighed	8,3	3

²⁸ Der foreligger ikke i øjeblikket en lignende tematisk opdeling vedrørende de nye uafhængige stater (NIS). Der foretages i øjeblikket en evaluering af TACIS' mellemstatslige miljøprogram.

Tabel IV.3 Finansiering af miljøtemaer i MED-staterne i perioden 1990-1995

Finansiering af forskellige miljøtemaer via budgetposterne for Middelhavslandene		
Tema	Mio. EUR	% af finansieringen inden for miljø
Jordressourcer	57,3	57
Havressourcer	19,1	19
Forureningskontrol	5,4	5
Bymiljø	4,6	4
Teknologioverførsel	4,3	4

Tabel IV.4 Finansieringer i delsektorerne for miljø og energi i de central- og østeuropæiske lande i perioden 1990-1998

Finansieringer i delsektorerne for miljø og energi i de central- og østeuropæiske lande via PHARE-programmet		
Delsektor	Mio. EUR	% af finansieringen inden for miljø og energi
Forureningsbekæmpelse	159,6	28
Tilførsel af energi	119,7	21
Energibesparelser	114	20
Vand 1	102,6	18
Biologisk mangfoldighed	17,1	3
Andet 2	57	10

1 Inkl. spildevand (industrielt affald er medregnet under forureningsbekæmpelse)

2 Inkl. projekter med flere eller ukendte formål

Kilde: ERM Inventory Database

Tabel IV.5 EF's, EIB's og EBRD's vigtigste finansieringsinstrumenter

Type	Region	Instrument	Mio. EUR	
Officiel udviklingsbistand	Afrika, Vestindien, Stillehavsområdet	8. europæiske udviklingsfond (1995 - 2000) heraf: - bilaterale landeprogrammer (NIP) - regionalt samarbejde (RIP) - Strukturtilpasning - STABEX - SYSMIN - Katastrofebistand/flygtningehjælp - Risikovillig kapital (EIB) - Rentegodtgørelser (EIB)	12,967 48 % 10 % 11 % 14 % 4 % 2 % 8 % 3 %	
		Den Europæiske Investeringsbank (1995 - 2000)	1,658	
	Poster på fællesskabsbudgettet (1999, årlige tildelinger)			
		Sydafrika og det øvrige sydlige Afrika		127,5
		Latinamerika		314
		Asien		438
		Middelhavslandene og Mellemøsten		1,094
		Alle	Fødevarerhj. og humanitær bistand	835
		Alle	Samfinansiering NGO'er	200
		Udviklingslande	Miljø i udviklingslande	16
		Tropiske lande	Tropisk skov	45
		Alle	Rehabilitering	15
			Andet	605
Officiel bistand	Central- og østeuropæiske lande	PHARE	1,444	
	SNG	TACIS	485	
	Det tidligere Jugoslavien	OBNOVA	332	
		EBRD	33	
Poster på fællesskabsbudgettet (flerårige tildelinger)				
Anden gavebistand	Disse programmer står i en vis udstrækning åbne for deltagelse af tredjelande. Det samlede finansieringsbeløb for tredjelande er ikke nødvendigvis fastsat.	SYNERGY (1998 - 2002)	15	
		5. rammeprogram (1998 - 2002), heraf - Miljø - ENERGIE - Samarbejde med udviklingslande	14,960 7 % 7 % 3 %	
		SAVE (1996 - 2000)	45	
		ALTENER II (1998 - 2002)	22	

Lån	Kandidatlande (54 %) Middelhavslande (20 %) AVS (13 %) Sydafrika (3 %) Andre central- og østeur. lande (2 %) Latinamerika (5 %) Asien (3 %)	Den Europæiske Investeringsbank (EIB) heraf: - transport - energi - den private sektor - vand - industri - andet	4,410 (*) 37 % 18 % 13 % 10 % 7 % 15 %
	Østeuropa, SNG	Den Europæiske Bank for Genopbygning og Udvikling (EBRD) heraf: - den private sektor - energi - transport - kommunikation	2,373 (*) 40 % 17 % 10 % 8 % 6 %

(*) 1998-forpligtelser

BILAG V: OECD'S UDVIKLINGSKOMITÉS "ARBEJDS"-NØGLEINDIKATORER

OECD's udviklingskomité's "arbejds"-nøgleindikatorer er baseret på "Shaping the 21st Century", dvs. den strategi for et udviklingspartnerskab, der blev iværksat i maj 1996. Der blev som led i strategien valgt nogle få centrale mål fra FN's seneste konferencer. Disse kvantitative mål dækker områderne økonomisk velfærd, social udvikling samt miljømæssig bæredygtighed og genopretning (de valgte mål er i tabellen nedenfor angivet sammen med indikatorerne). Desuden blev det anerkendt, at kvalitative faktorer ville være vigtige midler til at nå disse mål (samarbejdsbetonet udvikling, demokratisering, god regeringsførelse og menneskerettigheder). Det blev i strategien slået fast, at målene skal fastsættes for hvert land for sig, og at overvågning af fremskridtet på globalt plan er den vigtigste opgave for OECD's udviklingskomité's indikatorer.

Listen over indikatorer er slutresultatet af en proces kendetegnet af samarbejde mellem donorerne i DAC, eksperter fra Verdensbanken og FN-systemet og strateger og statistikere fra udviklingslandene. På et møde mellem OECD, FN og Verdensbanken i februar 1998 nåede man til almindelig enighed om disse "arbejds"-nøgleindikatorer.

Nogle indikatorer viser direkte målet (f.eks. mål: halvering af den ekstreme fattigdom; indikator: omfanget af ekstrem fattigdom: andel af befolkningen, som har mindre end 1 USD til rådighed om dagen), medens andre viser andre dimensioner (f.eks. halvering af den ekstreme fattigdom: indikator: ulighed - den fattigste femtedels andel i det nationale forbrug). Et begrænset antal andre indikatorer, som ikke direkte har tilknytning til nogen af de udvalgte mål, er medtaget for at give et mere fyldestgørende billede. De omfatter nogle sociale størrelser som f.eks. middellevetid og nogle økonomiske størrelser som f.eks. modtaget bistand og udlandsgæld.

Det er nødvendigt med et yderligere arbejde for at finpudse nogle af indikatorerne og deres dækningsområder, navnlig hvad angår miljøindikatorerne, og at sætte yderligere skub i arbejdet med indikatorerne for de kvalitative faktorer "samarbejdsbetonet udvikling" og "god regeringsførelse". Antallet af indikatorer vil derfor gradvis blive forøget. Eksempelvis er der et arbejde i gang, der tager sigte på at fremlægge indikatorer for havmiljøet, arealanvendelsen (såsom afskovning og ørkendannelse) og luftforurening.

Den approach, der er anvendt for disse nøgleindikatorer, hænger sammen med deres fokusering på mål. Landene kan opdeles på grupper på grundlag af deres relative afstand fra de valgte mål. De 171 støttemodtagere på DAC's liste er opdelt på fem grupper (kvintiler) med 34 lande i hver gruppe (Kina og Indien vises separat som følge af deres befolkningers størrelse). Første kvartil viser således de 34 udviklingslande, der ligger længst borte fra udviklingsmålene. De 33 lande i den femte kvartil har udviklingsindikatorer, der nogenlunde svarer til niveauet i industrilandene. For at rumme alle udviklingens mange dimensioner er der som grundlag for denne gruppeopdeling benyttet syv indikatorer med tilknytning til de udvalgte mål: BNI per capita, underernæringen blandt børn, nettoelevtallet inden for den primære undervisning, dødeligheden blandt børn under 5 år, dødeligheden blandt mødre, den samlede fertilitet og adgangen til sikkert vand.

Et land, der kan fremvise gode resultater med hensyn til BNI per capita, kan således meget vel befinde sig i en lavere gruppe, fordi sundheds- eller uddannelsesindikatorerne ligger lavere end "normen" for den pågældende indkomstgruppe. Samme metode kan

benyttes til at fastsætte og overvåge nationale mål. Når afstanden fra udviklingsmålene vises med jævne mellemrum, afdækkes fremskridtet i den pågældende periode, og forskellene i det omfang, hvori disse forskelle indsnævres inden for hver af de fem medtagne dimensioner, kommer tydeligt frem.

Der er planlagt en revision af indikatorerne i år 2000 med henblik på at undersøge fremskridtet og fastlægge behov for yderligere aktiviteter med hensyn til indikatorer.

OECD'S UDVIKLINGSKOMITÉS "ARBEJDS"-NØGLEINDIKATORER

Mål	Indikatorer
Økonomisk velfærd	
Formindskelse af ekstrem fattigdom Den del af befolkningen i udviklingslandene, der lever i ekstrem fattigdom, skal mindst være halveret i 2015 (København).	1. Omfang af ekstrem fattigdom: befolkningsgrupper med under 1 USD om dagen. 2. Fattigdomskvote: Omfang gange fattigdommens dybde. 3. Ulighed: Fattigste femtedels andel i det nationale forbrug. 4. Børneunderernæring: Omfang af undervægt blandt børn på mindre end 5 år.
Social udvikling	
Almindelig primær undervisning Der skal gives almindelig primær undervisning i alle lande i 2015 (Jomtien, Beijing, København).	5. Nettoelevtallet inden for primær undervisning. 6. Afslutning af 4. klasse inden for primær undervisning. 7. Læse- og skrivefærdigheder blandt 15-24-årige.
Lighed mellem kønnene Fremskridtet hen imod lighed mellem kønnene og kvinders ligestilling bør demonstreres ved at fjerne de kønsbetingede forskelle inden for den primære og den sekundære undervisning i 2005 (Cairo, Beijing, København).	8. Forholdet mellem piger og drenge inden for den primære og den sekundære undervisning. 9. Forholdet mellem læse- og skrivefærdighederne blandt (15-24-årige) kvinder og mænd.
Spædbørns- og børnedødelighed Dødshyppighederne for spædbørn og børn på mindre end 5 år skal i hvert udviklingsland nedbringes med to tredjedele af 1990-niveauet i 2015 (Cairo).	10. Spædbørnsdødelighed. 11. Dødelighed blandt børn på mindre end 5 år.
Dødelighed blandt mødre Dødeligheden blandt mødre skal nedbringes med tre fjerdedele fra 1990 til 2015 (Cairo, Beijing).	12. Dødelighed blandt mødre. 13. Antal fødsler, hvor professionelt sundhedspersonale bistår.
Reproduktiv sundhed Der bør via det primære sundhedssystem sikres alle personer i de relevante aldersklasser adgang til reproduktiv sundhedsservice senest i 2015. (Cairo).	14. Udbredelsen af brugen af præventive midler. 15. Udbredelsen af HIV blandt 15-24-årige gravide 1.
Miljømæssig bæredygtighed og genopretning	
Miljø 2 Der bør være en løbende national strategi til sikring af bæredygtig udvikling under gennemførelse i hvert land i 2005, således at der i 2015 kan sikres et konkret omslag i den nuværende trend i form af tab af miljømæssige ressourcer på såvel globalt som nationalt niveau (Rio).	16. Lande med nationale strategier til sikring af bæredygtig udvikling. 17. Befolkning med adgang til sikkert vand. 18. Intensiteten i anvendelsen af ferskvand. 19. Beskyttede arealer af hensyn til biologisk mangfoldighed. 20. Effektiv energianvendelse: BNP pr. enhed anvendt energi. 21. Emissioner af kultveilde.

Generelle indikatorer		
<p>Andre udvalgte udviklingsindikatorer</p> <p>Til orientering: Befolkning.</p> <p>Bruttonationalindkomst.</p>	<p>BNI per capita.</p> <p>Læse- og skrivefærdigheder blandt voksne.</p> <p>Generel fertilitetskvotient.</p> <p>Middellevetid.</p>	<p>Bistand i % af BNI.</p> <p>Udlandsgæld i % af BNI.</p> <p>Investeringer i % af BNP.</p> <p>Handel i % af BNP.</p>
<p>Denne liste er hverken eksklusiv eller udtømmende, og nogle elementer (f.eks. miljø) drøftes stadig. Den afspejler det hidtidige fremskridt med fastlæggelse af nøgleindikatorer, som er relevante for de udviklingsmål, der er valgt på FN's forskellige konferencer i 1990'erne, og som nu danner grundlag for en almindelig konsensus om udviklingsprioriteringen. Målene er valgt, fordi de i sig selv er vigtige og meningsfyldt repræsenterer mere generelle udviklingsmål. Valget er ikke ensbetydende med noget formindsket engagement i de øvrige mål, som verdenssamfundet har godtaget på internationale konferencer eller andetsteds. Denne liste supplerer andre initiativer til indikatorer såsom De Forenede Nationers statistikafdelings minimale nationale sociale datasæt og IMF's generelle dataformidlingssystem.</p> <p>Ligesom målene er indikatorerne indbyrdes forbundne og bør betragtes som en helhed. Der er tale om nøgleindikatorer, som afspejler centrale aspekter ved den økonomiske og sociale velfærd og den miljømæssige bæredygtighed. Nogle indikatorer vedrører således mere end ét mål, men vises for kortheds skyld kun ét sted; eksempelvis er børneunderernæring også en indikator for sundhedssituationen, biståede fødsler viser også adgangen til reproduktiv sundhedsservice, og læse- og skrivefærdighed er en afgørende faktor bag den økonomiske velfærd og sundhedstilstanden. Medens ferskvand er en miljøkilde, øver adgangen dertil direkte indflydelse på kvindernes livskvalitet og deres børns sundhed. Desuden kan de fleste indikatorer opdeles på køn og derved måle ulighedernes omfang.</p> <p>Der findes mange kilder til indikatorer. Disse indikatorer offentliggøres hvert år i OECD's <i>Development Co-operation Report</i> og sammenholdes med andre indikatorer i <i>Human Development Report</i>, som offentliggøres af De Forenede Nationers Udviklingsprogram, og <i>World Development Indicators</i>, som offentliggøres af Verdensbanken. Hvis man ønsker mere detaljerede oplysninger om udviklingsspørgsmål og indikatorer, kan man benytte disse publikationer eller følgende netsted: http://www.oecd.org/dac/Indicators/htm/list.htm</p> <p>1 Indtil der er opnået tilstrækkelig datadækning af denne indikator, vil udbredelsen af HIV-infektion blandt voksne blive benyttet.</p> <p>2 Indikatorer for arealanvendelse, havmiljø og luftkvalitet vil senere blive føjet til listen.</p>		

BILAG VI: INTERNE RESULTATINDIKATORER

Målsætning	Resultat	Indikatorer	Kilder til data og efterprøvning
1. Kohærens mellem EF's politikker med eksterne virkninger og integrering af miljøhensynet i denne kontekst.	Der tages i forbindelse med alle EF's relevante "policy"-fastlæggelser hensyn til virkningerne for udviklingslandene.		"Policy" -undersøgelser og -vurderinger i Kommissionens rapporter om kohærens.
2. Integrering af miljøet i EF's politikker på områderne økonomisk samarbejde og udviklingssamarbejde.	I alle Kommissionens arbejdsdokumenter og meddelelser behandles integreringen af miljøspørgsmål.		"Policy"-vurderinger i sammenhæng med de femårige evalueringer af de miljømæssige resultater af EF's bistand (der henvises til mål 7).
3. Integrering af miljødimensionen i "policy"-dialogen, de regionale strategier, landestrategierne, programmerne og undersøgelserne.	Der vil ved udgangen af 2002 være indbygget en komponent for miljøintegration i alle: <ul style="list-style-type: none"> regionale strategier og landestrategier vejledende programmer landeundersøgelser og landerapporter. 	<ol style="list-style-type: none"> Antal regionale strategier, landestrategier, programmer og undersøgelser med en eksplicit miljøkomponent. Antal årlige landerapporter med et kort kapitel om miljø (de første kapitler om miljø vil blive udarbejdet centralt for at sikre en ensartet approach. Kapitlet vil hvert år blive ajourført af EF's delegationer). 	<p>Landestrategier.</p> <p>Vejledende programmer.</p> <p>Landeundersøgelser.</p> <p>Årlige landerapporter.</p>
4. Integrering på projektplan.	Der foretages systematisk miljøscreening og -vurdering af samarbejdsprogrammer og -projekter: <ul style="list-style-type: none"> Screening af alle EF's samarbejdsprogrammer der foretages VVM eller SMV af alle EF's samarbejdsprojekter, som opfylder kriteriet "høj miljørisiko" for miljøscreening. 	<ol style="list-style-type: none"> Antal og procentvis fordeling af projekter i kategori A, B og C. Antal VVM eller SMV i forbindelse med EF-samarbejdsprojekter i kategori A. Antal offentlige konsultationer i forbindelse med VVM eller SMV. 	<ol style="list-style-type: none"> Formularer til projektscreening. Kommissionens projektdatabaser (PIS) (en årlig liste over VVM og SMV i forbindelse med EF's samarbejdspolitikker, -programmer og -projekter) . Rapporter om VVM og SMV.

<p>5. Forbedrede muligheder for at integrere miljøaspekter.</p>	<p>Kommissionens personale er uddannet i miljøintegrationsprocedurer:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Der blev ved udgangen af 2000 foretaget en vurdering af uddannelsesbehovene. • Hver embedsmand på centrale "policy"-områder eller med geografisk ansvar i hovedsædet og delegationerne, som er omhandlet i en vurdering af uddannelsesbehov, vil senest i 2002 have modtaget miljøuddannelse. <p>Der ydes særlig tekniske støtte i forbindelse med foretagne og anvendte miljøvurderinger.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Antal tjenestemænd på centrale "policy"-områder eller med geografisk ansvar i hovedsædet og delegationerne, som har modtaget miljøuddannelse. 2. Antal årlige kontakter med Helpdesk. 3. Antal årlige opgaver udført af Environment Helpdesk. 	<p>Vurdering af uddannelsesbehov. Uddannelsesrapport. Individuelle vurderingsrapporter. Fakturaer i tilknytning til rammekonsulentkontrakter.</p>
<p>6. Forøget åbenhed og synlighed i forbindelse med EF's aktioner på miljøområdet.</p>	<p>Tidstro adgang ved udgangen af år 2000 til:</p> <ul style="list-style-type: none"> • EF's forpligtelser og betalinger i forbindelse med primære miljøprojekter. <p>Offentlig adgang ved udgangen af år 2000 til:</p> <ul style="list-style-type: none"> • alle resultater af miljøscreeninger • resuméer på én side af VVM og SMV. <p>OECD/DAC's markeringssystem (Marker System) for regnskabsføring af udgifter i forbindelse med miljøaftaler er indført.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Udgifter til primære miljøprojekter. 2. Udgifter til større multilaterale miljøaftaler. 	<p>Kommissionens projektdatabaser. Formular til projektscreening.</p>
<p>7. Kvalitetskontrol af miljøintegrationen.</p>	<p>Femårige uafhængige evalueringer af de miljømæssige resultater af EF's bistand.</p>	<p>De ovennævnte indikatorer vil blive benyttet som led i evalueringen.</p>	

